

Karjalain Heimio

N:o 5-6 2014

Hinta 7 €

Vasojärven luostari
elää rauhan aikaa

Karjalan Rahvahan
Liitto juhli ja sai
uuden puheenjohtajan

S I S Ä L T Ö

Kannen kuva Vasojärven luostarista Aila-Liisa Laurila

.....	<i>Aila-Liisa Laurila: Aunuksen Karjalassa sijaitseva Vasojärven luostari kutsuu rukoilemaan.</i>	72
.....	<i>Pekka Vaara: Vienan Karjala suurvaltojen välissä vuoden 1918 kuohujen aikaan.</i>	77
.....	<i>Marjukka Patrakka: Ljudmila Ivanovna Ivanova kertoo kirjassaan karjalaisesta perinteestä.</i>	81
.....	<i>Unto Martikainen: Heikki Makkonen eteni runokylän kujasilta papiksi ja professoriksi.</i>	82
.....	<i>Denis Kuzmin: Tunnetko ihmisä valokuvassa, joka otettiin syyskuussa vuonna 1927?</i>	84
.....	<i>Sari Heimonen: Vuokkiniemi vietti pruasniekkaa Santra Remšujevan 100-vuotispäivänä.</i>	86
.....	<i>Sari Heimonen: Vuokkiniemi hakee vuoden 2015 suomalais-ugrilaiseksi kulttuurikyläksi.</i>	88
.....	<i>Eeva-Kaisa Linna: Karjalan Rahvahan Liitto vietti 25-vuotisjuhlaa Petroskoissa.</i>	92
.....	<i>Natto Varpuni: Tällainen ihminen on Karjalan Rahvahan Liiton uusi puheenjohtaja.</i>	94
.....	<i>Eeva-Kaisa Linna: Jyrkilän kylän asukkaat ahkeroivat ja rakensivat uuden tsasounan.</i>	96
.....	<i>Laukunkantajat: Eeva-Kaisa Linna ja Jukka Akimov pohdivat, katoaako karjalaisuus.</i>	99

Karjalan Heimio

Karjalan Sivistysseura ry:n jäsenlehti ja äänenkannattaja
- Kieltä ja kulttuuria vuodesta 1906 -

Seura perustettiin 1906 nimellä Wienan Karjalaisten Liitto. Vuonna 1917 seuran nimeksi tuli Karjalan Sivistysseura ry.

Seuran tarkoituksena on itä- ja rajakarjalaisen kielen ja kulttuurin vaaliminen sekä sivistystyön tekeminen. Seura pyrkii ylläpitämään karjalaista perinnettä ja heimohenkeä sekä lujittamaan karjalaista itsetuntoa.

Karjalan Sivistysseura ry:n jäseneksi pääsee jokainen hyvämaineinen kansalainen. Jäsenmaksuun sisältyy Karjalan Heimio -lehti. Tervetuloa jäseneksi, lehden tilaajaksi ja lukijaksi sekä karjalais-kalevalaisen kulttuurin harrastajaksi.

Lisätietoja seuran toiminnasta www.karjalansivistysseura.fi

Kirjoita juttu

Karjalan Heimoon

Onko suvullanne kesätapaamisia tai haluatko kertoa muille jostakin muusta kokouksesta tai juhlasta?

Aineisto Karjalan Heimoon seuraavaan numeroon on oltava päätoimittajalla viimeistään lauantaina 2. elokuuta.

Seuraavat aineistopäivät ovat 27. syyskuuta ja 8. marraskuuta.

paatoimittaja@karjalanheimio.fi

Karjalan Heimo

Vuonna 1906 ilmestyi lehden ensimmäinen näyttenumero nimellä Karjalaisten Pakinoita

Toimitus

Päätoimittaja: Aila-Liisa Laurila
0400 755 907 tai 040 514 3351
paatoimittaja@karjalanheimo.fi
Lapinkaari 20 B 23, 33180 Tampere
www.karjalanheimo.fi

Ulkoasu

Peter Bange
bangedesign@gmail.com

Ilmestyminen

Lehti ilmestyy 6 kertaa vuodessa, kaksoisnumeroina. 95. vuosikerta.

Ilmoitushinnat

Takakansi 490 €, sisäkannet II ja III 450 €, 1/1-s. 430 €, 1/2-s. 300 €, 1/3-s. 235 €, 1/4-s. 185 €, 1/6-s. 140 €, 1/8-s. 115 €

Ilmoitusaineiston toimitusosoite

paatoimittaja@karjalanheimo.fi

Lehden tilaaminen ja osoitteenmuutokset

Karjalan Sivistysseura ry
Luotsikatu 9 D, 00160 Helsinki
(09) 171 414
toimisto@karjalansivistysseura.fi
www.karjalansivistysseura.fi
Toimisto palvelee: ti ja to klo 10-15, heinäkuussa suljettuna.

Tilaushinta / jäsenmaksu

Lehden tilaushinta on 40 € / vuosi.
Yhdistyksen jäsenmaksu on 32 € ja lehti sisältyy jäsenetuna jäsenmaksuun.

Pankkiyhteys

Sampo Pankki
IBAN: FI92 8000 1500 0617 19
BIC/SWIFT: DABAFIHH

Julkaisija

Karjalan Sivistysseura ry
Julkaisutoimikunnan puheenjohtaja:
Senni Timonen.
www.karjalansivistysseura.fi

Painopaikka

Libris Oy

Oikeudet muutoksiin pidätetään.

ISSN 0449-8828

Helsingissä 4. kesäkuuta 2014

Karjalainen sana kuuluu

Kaikkialle maailmaan levinneet karjalaistaustaiset ihmiset kokevat oman karjalaisuutensa monin eri tavoin, mutta harva lienee unohtanut taustansa kokonaan. Yhteyksiä omiin juuriin halutaan pitää yllä kaikin mahdollisin keinoin, enemmän tai vähemmän. Jonkin sanonnan mukaan Karjalasta voi lähteä pois, mutta karjalaisuus ei lähde ihmisestä. Tällä Karjalan Heimo -lehdelläkin on lukijoita monissa eri maissa, ei ainoastaan Suomessa ja Karjalan tasavallassa, kuten helposti tulee ajateltua. Esimerkiksi Israelista toimitukseen muutaman kerran tulleita kirjeitä on luettu suurella mielenkiinnolla.

Suomalaisia evakkokarjalaisia yhdistävä Karjalan Liitto on julistanut vuosien 2014–2016 teemaksi karjalaisen sanankäytön. Ensisijaisesti se pyrkii tuomaan esille omien jäsentensä toimintaa julkaistun ilmaisun tuottajina ja kuluttajina. Teema herättää ajatuksia: onkohan kenelläkään edes täyttä tietoa siitä, paljonko karjalaiseksi luettavia julkaisuja maailmassa kaiken kaikkiaan ilmestyy. Monet liitot, yhdistykset, seurakunnat ja kerhot toimivat omissa piireissään ja pienissä ympyröissään niin tiiviisti, ettei heistä piirien ulkopuolella välttämättä ole paljonkaan tietoa. Lehtien ja lehdykäisten tekijät pitäisi saada teemavuoden aikana näkyvästi yhteen ja esiin. Myös uutta karjalaista kirjallisuutta syntyy koko ajan monien tahojen ja yksityishenkilöiden kustantamana. Perinne tallentuu. On aivan oikeutettua, että Karjalan Liiton teema ei tarkoita ainoastaan painettua vaan myös puhuttua sanaa pitäjäjuhlien puheista lauluperinteeseen ja hengelliseen elämään asti. Nykypäivän sana on sosiaalinen media. Esimerkiksi Facebookissa voi liittyä moniin karjalaiselta pohjalta toimiviin ryhmiin. Tieto kulkee ja leviää. Osin keskustelu on pelkkää viihdettä, mutta osin täyttä asiaa ja tiedonvälitystä.

Valtamediassa on meneillään iso murros. Sanomalehdet muuttuvat yksi toisensa jälkeen tabloid-muotoon ja jutut ilmestyvät myös sähköisesti internet-sivustoilla. Kirjapainojen toiminta ei ole vielä loppumassa, mutta muutos koskettaa myös niitä. Samoin postinjakelua. Kukaan ei tiedä, millaisiin muotoihin kaikki asettuu tulevien vuosien aikana. Halu kiinnostavan tiedon välittämiseen ja vastaanottamiseen eli ahkeraan sanankäyttöön varmasti jatkuu.

AILA-LIISA LAURILA
Päätoimittaja

Mystinen tunnelma väreille

*Kastekappeli sijaitsee
pitkän laiturin päässä*

e Vasojärven luostarin yllä

Rajuja aikoja kokenut Interposelok on rauhoittunut hiljaiseksi pyhiinvaelluskohteeksi

Vasojärveläisen munkin opastuksella voi päästä tutustumaan elpyneen luostarin historiaan. Opettaja Nina Barmina (oik.) kääntää selostusta. Vasemmalla kansallisen arkiston johtaja Olga Žarinoва.

••• Pieni keltainen bussi rytyyttää pitkin kuoppaista, kivistä ja mutkaista tietä. Pitkältä tuntuva metsätaival päättyy lopulta ja edessä avautuu Vasojärven munkkiluostarin portti. Huivi päähän ja sisälle!

Tietävästi Nikifor on ainoa lyydi ikonissa

◀◀ **Marsrutka-bussi** kääntyi Aunuksesta Petroskoihin johtavalta valtatieltä M18 Kotkatjärven jälkeen oikealle, itään. Ikuisuudelta tuntuva pölyävä hiekkatie on noin 12 kilometrin mittainen. Välillä ei ole asutusta, mutta lähiseutujen asukkaat käyvät metsissä ahkerasti marjamatkoilla. Esimerkiksi marjasanko täyttyy suomuuraimista eli hilloista Vasojärven ympäristön suurilla soilla nopeasti.

Kerrotaan, että soilla elää ja kuljeskelee myös yksinäinen nainen, joka on omistanut elämänsä Jumalalle. Mielessä herää epäily, onko väite totta vai yksi taruista, joita venäläisten luostarien ympärillä leijuu sakeanaan. Mene ja tiedä, mutta tote-na puhutaan!

Aika erikoinen on luostarin syntyhistoriakin, samoin tapahtumat eri vuosisatojen aikana.

Vasojärven Kristuksen kirkastumisen luostarin kerrotaan saaneen alkunsa 1500-luvun alkupuolella, jolloin ensimmäinen erakkomunkki saapui alueelle. Hänet tunnetaan nimellä pyhittäjä Gennadi Vasojärveläinen, joka oli pyhittäjä Aleksanteri Syväriläisen oppilas. Opettajansa suostumuksella Gennadi vetäytyi yksinäisyyteen, kaivoi itselleen maakuopan ja asui siinä useita vuosia.

Varsinaisena luostarin perustajana pidetään pyhittäjä Nikiforia, josta tuli virallisesti ensimmäinen igumeni. Nikifor kuoli vuonna 1557. Kirkossa on ikoni, jossa nämä molemmat pyhät miehet ovat kuvattuina. Tietävästi Nikifor on ainoa ikoniin kuvattu lyydi. Hän oli kotoisin lyydiläisestä Vaasenin kylästä, joka kuuluu nykyisin Leningradin alueeseen.

Vasojärven luostarin historia on pitkä. Menneisyys on myös monivaiheinen ja osin erittäin synkkä. Rajuun sodanaikaiseen menneisyyteen liittyy myös usean suomalaisen suvun historia.

Kun luostarin portista astuu sisään, paikan erikoinen tunnelma alkaa väreillä heti lähes käsinkosketeltavasti. Rakennukset näyttävät kauniilta ja hoidetuilta. Samoin piha. Kukat kukkivat ja kissat puikkelehtivat ruohikossa. Hiekkaiset polut on haravoitu tai lakaistu luudalla. Järvi siintelee jossakin alaviistossa, sillä luostarin piha nousee rannasta melko jyrkästi ylös.

Melkein haluaisi väittää, ettei mitään pahaa ole koskaan tapahtunut tässä rauhallisessa ja tyyneessä hiljaisuudessa. Paikan synkkää menneisyyttä ei voi kuitenkaan ohittaa, vaikka oppaaksi saapuva Gennadi-munkki puhuukin mieluummin vain kristillisistä asioista.

Munkki sanoo, etteivät luostarissa vierailevat ihmiset ole turisteja, vaan pyhiinvaeltajia. He ajavat portille autoillaan, käyvät kirkoissa, rukoilevat, käyvät ehkä kaivolla ja häipyvät tiehensä. Yöpyminen paikassa ei ole mahdollista.

Aikojen kuluessa tunnelmat eivät ole olleet yhtä hartaat kuin nykyisin.

Pyhiinvaeltajiksi ei voi nimittää niitä lähes tuhatta suomalaista vankia, jotka viruivat Vasojärvellä talvisodan aikaan. Venäläiset sotilaat nappasivat heidät Raja-Karjalasta, Suojärven ja Salmin rajakylistä. Heidät vapautettiin toukokuussa 1940 ja palautettiin Suomeen Värtsilän kautta.

Vangit elivät kylässä erittäin huonoissa olosuhteissa ja kaikkiaan noin 60 vankia kuoli. Heidät on haudattu alueelle, mutta yksittäisten henkilöiden hautapaikkojen tarkkaa sijaintia ei tiedetä. Monelle nykypäivän matkailijalle merkitsee suurta lohtua pelkästään se, että pääsee käymään tuossa surullisten muistojen tyysissä.

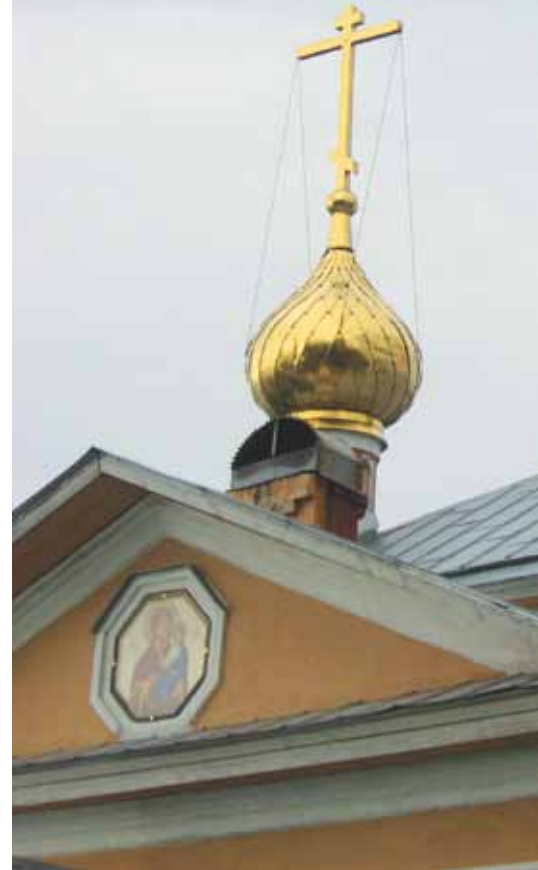
Suomalaisia kylässä eli jo sotaa ennen, kun Suomesta, Kanadasta ja Yhdysvalloista saapui innokkaita sosialismin rakentajia Vasojärven metsätyömaalle. Eniten muuttajia tuli vuosina 1932-1937. Tuohon aikaan kylä sai uuden nimenkin. Siitä tuli "kansainvälinen kylä", Internatsionalnyi posoljok eli lyhyemmin Interposelok, vuonna 1935. Lähialueen karjalaisväestö puhuu nykyisinkin "Interposolkasta".

Kansainväliset unelmanetsijät kokivat kovan kohtalon vuosina 1937-1938, jolloin Stalinin vainoissa surmattiin tuhansia maahanmuuttajia. Osa onnistui pakenemaan Suomeen ja takaisin Amerikkaan.

Talvisodan vangit saivat asuttavakseen heiltä autioiksi jääneet rakennukset luostarin lähistöllä. Itse luostari muuttui Neuvostoliiton aikana ensin valtion sovhoositalaksi ja sotien jälkeen nuorisorikollisten ja mielisairaiden sijoituspaikaksi.

Jo Neuvostoliiton alkuaikoina luostarin munkit surmattiin yhtä Vladimir-nimistä munkkia lukuun ottamatta. Kaikkien py-

Kaikkien pyhien kirkko sai uudet kultaiset kupolit jo 2000-luvun alussa. Kirkko rakennettiin alun perin vuonna 1858.

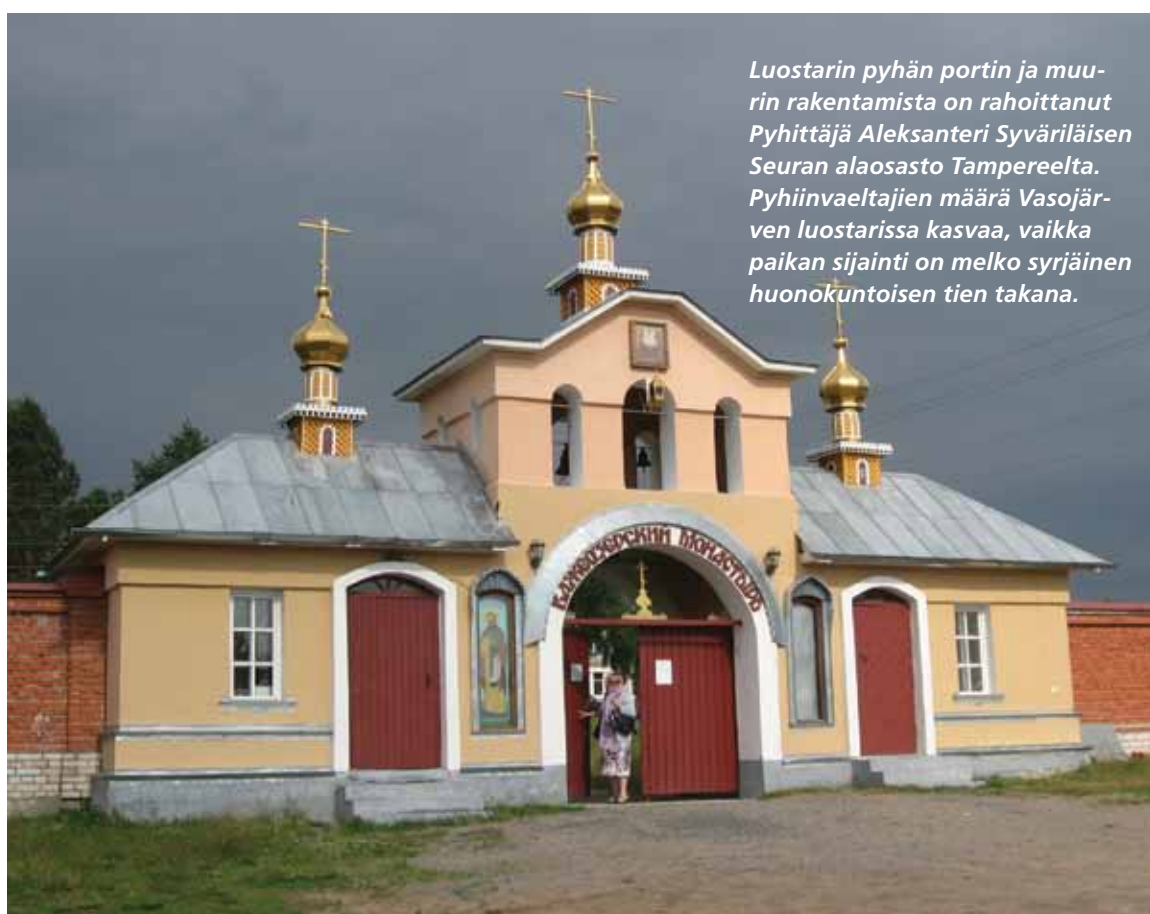

Tämän pienen marttyyreille omistetun tsaousunan kohdalla sijaitsi aiemmin tanssilava ja sen alle jäi vanha hautausmaa, johon surmatut munkit on haudattu.

Pyhän lähteen tsaousunan sisällä moni raavas mieskin käy puhdistautumassa kaivolla, jonka veden voimaan uskoo. Vettä otetaan usein myös mukaan.

Luostarin pyhän portin ja muurin rakentamista on rahoittanut Pyhittäjä Aleksanteri Syväriläisen Seuran alaosasto Tampereelta. Pyhiinvaeltajien määrä Vasojärven luostarissa kasvaa, vaikka paikan sijainti on melko syrjäinen huonokuntoisen tien takana.

Pölyhuiska on tehty metsäkanalinnun pyrstöstä ja sillä sivellään tomut pois ikonien päältä.

hien kirkosta tuli kommunistisen työpiis- teen klubi ja Kristuksen kirkastumisen kirkosta voimistelusal. Munkkien hauta- paikan päälle rakennettiin tanssilava. Ny- kyään tuossa kohtaa seisoo pieni ja vie- hättävä Venäjän kaikille uusmarttyreille omistettu tsasouna.

Synkkää historiaa ei tarvitse surra enempiä, jos osaa antaa arvon nunnille, jotka ryhtyivät kunnostamaan luos- taria vuonna 1992. Kupolit palautettiin kirkkojen katoille ja ikonostaasit alkoivat saada pyhiä kuvia. Portille nousi pyhäl- le Johannes Kronstadtilaiselle ja pyhittä- jä Johannes Rilalaiselle omistettu kirkko. Valitettavasti tulipalo tuhosi sen vuonna 2000.

Nunnien voimat tuntuivat loppuvan

Luostarin perustajat, Gennadi (vas.) ja Nikifor on ikuistettu ikoniin.

ja Venäjän kirkko päätti muuttaa paikan munkkiluostariksi. Nunnat jäivät tosin asumaan lähistölle ja huolehtivat vielä nykyäänkin piha-alueen hoitamisesta. Siinä siis selitys huolellisesti hoidetulle pi- hamaalle ja upeille kukkapenkeille!

Luostarin muuri portteineen on raken- nettu uudelleen, ja apua on saatu Suo- mesta. Etenkin Tampereen ortodoksinen

seurakunta on auttanut tässä. 2000-luvun alkuvuosina Pyhittäjä Aleksanteri Syväri- läisen Seuran Tampereen osasto keskitti kaiken toimintansa Vasojärven luostarin kunnostamisen tukemiseen. Sen nimik- kokohteeksi tuli luostarin muurin ja Py- hän portin rakentaminen. Rahaa kerättiin muun muassa kahvilatoiminnalla.

Myös monet venäläiset uusrikkaat ovat antaneet rahaa rakentamiseen. Oligarkit vierailevat paikassa tiuhaan rukoilemas- sa syntejään anteeksi ja puhdistautumas- sa kaivolla, joka sijaitsee rannassa pienen pyhän lähteen tsasounan sisällä. Vettä ote- taan mukaankin lasipurkeissa.

Uskonnollisen kasteen voi saada pitkän laiturin päässä, Vasojärven päällä sijaitse- vassa kastekappelissa. Toivottavasti Va- sojärven luostari saa rauhallisen tulevai- suuden, vaikka sen menneisyys on täynnä kärsimystä, surua ja murhetta.

AILA-LIISA LAURILA

TIETO

Vasojärven luostari

- Sijaitsee vajaat 50 kilometriä Aunukses- ta koilliseen: Pietarin ja Murmanskin välistä tietä noin 30 kilometriä ja noin 12 kilometriä hiekkatietä.
- Luostari luovutettiin Venäjän kirkolle 14.3.1992.
- Toimi aluksi nunnaluostarina ja 22.2.2001 pidetyn pyhien Gennadin ja Nikiforin muisto- päivän jälkeen muuttui munkkiluostariksi.
- Perustajat Aleksanteri Syväriläisen oppilaa- na ollut Gennadi ja Vaasenin kylästä kotoisin ollut lyydi Nikifor.
- Kristillinen toiminta alkoi Vasojärven alu- eella jo 1500-luvulla.

Osa 1

Vienan Karjala jäi suurvaltojen väliin vuoden 1918 kuohuissa

Petsamon retken esikunta matkustajakoti Schroderuksen edessä Rovaniemellä vuonna 1918. Eturivissä vasemmallalla retken johtaja Torsten Renvall, sitten Johan Bäckman, Julius Niemura, Jalmari Ruokokoski, Arvi Vinberg ja Hjalmar Mehring. Takana Ellen Id, Elvi Halleen, Helge Aspelund ja Ester Fogelberg, joka pitelee taiteilija Ruokokosken suunnittelemaa sotalippua.

•• Venäjän tsaarinvallan kukistuminen maaliskuun valtakumouksessa 1917 kannusti Vienan karjalaisia pohtimaan valtiollisen asemansa järjestämistä. Venäjän Karjalassa ja Suomessa asuvien vienalaisten toiminta vilkastui.

Vienan Karjalaisten Liitto viritteli toimintaansa uudelleen ja muutti nimensä Karjalan Sivistysseuraksi Lönnrotin syntymäpäivänä huhtikuussa 1917. Kesällä pidettiin Uhtualla heimojuhlat, joihin osallistui 9 000 karjalaista. Uhtuan kokouksessa asetettiin kannattamaan tavoitetta Itä-Karjalan itsehallinnosta Venäjän yhteydessä.

Bolsevikkien vallankaappaus Pietarissa marraskuussa 1917 avasi tien Suomen itsenäistymiselle, jonka bolsevikkien kansankomissaarien neuvosto tunnusti vuoden viimeisenä iltana. Vallankumouksen luoma sekasortoinen tilanne Venäjällä antoi puhtia Suur-Suomi-aktivistien ajatuksille Itä-Karjalan ja jopa Kuolan niemimaan liittämistä itsenäistyvään Suomeen. Samaan aikaan sisäiset ristiriidat ja taistelu poliittisesta vallasta kärjistyivät Suomessa sisällissodan partaalle.

Vuoden 1918 alussa bolsevikit ja muut vasemmistoryhmittymät olivat saaneet vallan paikallisten neuvostojen avulla Petroskoissa, Vienanmeren rannikkokaupungeissa ja Murmanskissa. Karjalan itsehallinnon kannattajat alkoivat huolestua, että neuvostot pyrkisivät valtaan myös sisämaan kylissä.

Vienan kuntien edustajat kutsuttiin maakuntapäiville Uhtualle 27.1.1918. Siellä pyrittiin ottamaan etäsyyttä Venäjän tapahtumiin ja päätettiin pyytää Pietarin vallanpitäjiltä oikeutta muodostaa itsenäinen Karjalan tasavalta. Tämän uskottiin olevan mahdollista, olivathan bolsevikit juuri tunnustaneet Suomen itsenäisyyden.

Karjalan Sivistysseura lähetti edustajia Vienan kyliin puhumaan Suomeen liittymisen puolesta ja järjestämään kansankokouksia. Seura otti ensi kerran virallisesti kantaa Karjalan valtiolliseen asemaan toukokuussa 1918. Seuran johtokunta päätyi kannattamaan Itä-Karjalan liittämistä Suomeen, minkä uskoi olevan karjalaisten enemmistön kanta.

Tammikuussa 1918 Suomen sisällissota syttyi ja kesti toukuun alkupuolelle. Huolimatta siitä, että maa kamppaili sisällissodan kourissa, käynnistivät Karjala-aktivistit kevättalvella omat sotilasoperaationsa ja lähettivät Suomen valkoisen hallituksen tuella sotilasretkikuntia rajan yli Karjalaan.

Kurt Walleniuksen johtamat joukot etenivät Pohjois-Vienan rajan yli 10. maaliskuuta Kuusamosta ja Kuolajärveltä. Carl

Wilhelm Malmin joukot ylittivät rajan 21. maaliskuuta Suomussalmella ja Kuhmossa. Heimosoturien tarkoituksena oli vapauttaa Itä-Karjala Venäjän vallasta ja liittää se Suomeen. Retkikuntien voimavarat olivat varsin vaatimattomat, mutta lisävoimaa arvioitiin saatavan vapautta vaativista karjalaisista ja tarvittaessa myös valkoisen Suomen ja sen liittolaisen Saksan joukoilta.

Vuoden 1918 suurvaltopoliittikkaa hallitsi neljättä vuotta jatkuva ensimmäinen maailmansota, joka oli miljoonista uhreista huolimatta lukkiutunut monen rintaman sodaksi. Sotaväsymys ja vallankumouksellisten voimien propaganda ajoi Venäjän armeijan sisäiseen sekasortoon.

Myös Saksassa sodan vastainen liike vahvistui ja vallankumouksen vaara uhkasi keisarin johtamaa valtakoneistoa. Länsirintamalla tilanne oli kääntymässä Englannin ja Ranskan eduksi Yhdysvaltojen luvattua pitkän eristäytymisen jälkeen lähettää joukkoja Eurooppaan ympärysvaltojen avuksi. Suurvaltojen poliittiset ratkaisut heijastuivat ratkaisevalla tavalla myös Itä-Karjalaan ja sen vapautushankkeisiin.

Itärintamalla oli sekä Saksalla että bolsevikkien hallitsemalla Venäjällä vahva pyrkimys taistelujen lopettamiseen. Saksalla oli kiire vapauttaa joukkoja länsirintamalla lähestyviin ratkaisutaisteluihin. Bolsevikkien asema Venäjän johdossa oli hyvin epävarma ja tilanne oli kärjistymässä sisällissodaksi, jossa tarvittiin vallankumoushenkisiä ja sodassa karaistuneita joukkoja rintamalta.

Joulukuussa 1917 osapuolet sopivatkin ensimmäisestä tulitauosta ja rauhanneuvottelujen aloittamisesta. Rauhanneuvotteluja käytiin Brest-Litovskin kaupungissa.

Saksa vaati Venäjältä haltuunsa kaikkia miehittämiään alueita; Puolaa, Liettuaa, Viroa ja osaa Valko-Venäjältä. Rauhanneuvottelujen kohteena oli myös Ukraina, josta Saksa tavoitteli protektoraattia Venäjältä itsenäisenä valtiona.

Lev Trotskin johtamat neuvostovenäläiset neuvottelijat pitivät saksalaisten vaatimuksia mahdottomina hyväksyttäviksi ja katkaisivat neuvottelut helmikuussa 1918. Neuvosto-Venäjän kieltäytyminen rauhansopimuksesta sai saksalaiset tehostamaan painostustaan hyökkäämällä kohti Pietaria Latvian ja Viron kautta. Saksalaisjoukot miehittivät ne parissa viikossa. Hyökkäyksen pelästyttämänä kansan-

komissaarien neuvosto siirtyi Moskovaan ja hyväksyi saksalaisten kaikki rauhanehdot 3.3.1918.

Saksa oli Brest-Litovskin neuvottelujen loppuvaiheen aikoihin päättänyt lähettää joukkoja myös Suomeen estämään bolsevikkien etenemisen ja liittäkseen Suomen Saksan etupiiriin. Pidemmälle Suomen itärajan yli Saksa ei kuitenkaan halunnut edetä, koska se ei halunnut vaarantaa kovin epävarmalla pohjalla olleen rauhantilan säilymistä venäläisten kanssa.

Leninin johtaman neuvostohallituksen olematonta sotilaallista tukea Suomen sisällissodan punaiselle osapuolelle on ihmetelty. Tähänkin löytyy selitys Brest-Litovskin rauhansopimuksesta, josta neuvostohallitus piti kiinni välttääkseen konfliktia Saksan kanssa.

Suomen valkoinen hallitus yritti nostaa Karjalan kysymystä esille Brest-Litovskin neuvotteluissa ja oli valmistellut laajasti perustellun ehdotuksen Itä-Karjalan liittämistä Suomeen.

Venäjä ei halunnut, eikä ilmeisesti myöskään Saksa, ottaa Karjalan asiaa esille rauhanneuvotteluissa. Suurvaltojen näkökulmasta Karjalan asia ei ollut tuolloin tärkeysjärjestyksessä ensisijalla. Syntynyt sopimus vaikutti kuitenkin välillisesti myös Karjalaan ja Saksan asenteeseen Suur-Suomea rakentamaan lähteneitä heimosotureita kohtaan.

Britannia, Ranska ja muut

Ympärysvallat olivat tukeneet Venäjää ensimmäisen maailmansodan taisteluissa Saksaa vastaan. Materiaalitukea kuljetettiin mm. Arkangelin ja Murmanskin satamien kautta, joihin oli sodan aikana valmistunut rautatieyhteydet Venäjältä ja joihin sotamateriaalia, hiiltä ja elintarvikkeita oli vuoden 1918 alussa varastoituna suuria määriä.

Vuoden 1918 alkupuolella Britannian sotakabinetti arvioi saksalaisuhan suuntautuvan myös Pohjois-Venäjälle, jossa saksalaisten arveltiin tavoittelevan brittien huoltoreittejä ja pyrkivän perustamaan sukellusvenetukikohdan Petsamon vuonoon. Pelko oli perusteltu, koska saksalaiset sukellusveneet olivat jo syksyllä 1916 tunkeutuneet Pohjoiselle Jäämerelle ja upottaneet Kuolan rannikkovesillä kymmeniä laivoja ja miinoittaneet laiva-reittejä.

Alkuvuodesta 1918 britit tarjosivat bolsevikeille yhteistyötä saksalaisuhan torjumiseksi. Bolsevikkien Murmanskin neuvosto tiedusteli kansankomissaarien

Kartta esittää joukkojen etenemislinjoja Arkangelin eteläpuolella.

neuvostolta 1.3.1918, miten heidän tulisi suhtautua brittiläisen kontra-amiraali Thomas C. Kempin tarjoukseen suojata brittiläisin joukoin Muurmannin rataa saksalaisilta ja valkoisilta suomalaisilta. Ulkoasiainkansankomissaari Lev Trotskin vastauksen mukaan brittien operaatiota tuli tukea.

Kaksi brittiläistä merijalkaväen osastoa, yhteisvahvuudeltaan parisataa sotilasta, nousi 6.3.1918 maihin Murmanskiin. Muutaman päivän kuluessa tuli myös pieni osasto ranskalaisia sotilaita.

Tällä välin Neuvosto-Venäjä oli kuitenkin solminut 3. maaliskuuta Saksan kanssa Brest-Litovskin rauhan, jolloin suurpoliittinen tilanne muuttui olennaisesti. Brest-Litovskin rauhan jälkeen ympäröivät valtiot pitivät 15. maaliskuuta kokouksen, jossa ne päättivät ryhtyä sotatoimiin ja lähettää lisää joukkoja Murmanskiin ja Arkangeliin.

Pohjois-Venäjälle oli syntynyt erikoinen tilanne. Neuvosto-Venäjä ja Saksa olivat periaatteessa liittolaisia, joiden yhteisiä vihollisia ympäröivien valtioiden joukot olivat. Samaan aikaan Neuvosto-Venäjällä ja ympäröivillä valtioilla oli kuitenkin yhteinen kiinnostus torjua valkoisten suomalaisten ja saksalaisten eteneminen Muurmannin ra-

dalle sekä Vienanmeren ja Jäämeren satamiin.

Lisäksi ympäröivät valtiot halusivat ylläpitää uhkaa Saksaa vastaan pohjoisen suunnalta sekä näin sitoa Saksan joukkoja helpottaakseen painetta länsirintamalla. Käytännössä bolševikkien ja brittien johtamien joukkojen yhteistyö jatkuikin kevätkauden 1918.

Muurmannille ja Arkangeliin sijoitettujen joukkojen vahvuutta lisättiin kevään 1918 aikana niin, että suurimmillaan alueella oli 5 000 amerikkalaista, 6 000 brittiläistä, 500 kanadalaista ja 1 700 ranskalaisia sotilasta. Lisäksi Muurmannille kulkeutui vuoden 1918 aikana erilaisia joukko-osastoja sekasortoiseen tilaan ajautuneelta Venäjältä, mm. junalastillinen Itävalta-Unkarin vastaisella rintamalla taistelleita serbialaisia, joita tuli maaliskuussa Murmanskiin 1 500 miestä.

Toinen serbipataljoona oli lähtenyt joulukuussa 1917 Odessasta junalla kohti Vladivostokia. Huhtikuun 1918 lopulla pataljoona oli selviytynyt Uralille Tseljbinskiin, jonne se sai Serbian suurlähettiläältä käskyn kääntyä kohti Muurmannia. Pataljoona päättyi 19. toukokuuta Kantalahteen noin 1 100 miehen vahvuusena. Britit värväsivät molemmat serbijoukot

palvelukseensa ja käyttivät heitä Muurmannin radan varren operaatioissa tehokkaana iskujoukkona.

Brittien komennossa oli edellä mainittujen lisäksi australialaisia, irlantilaisia, italialaisia ja puolalaisia joukkoja. Ranskalaisiin joukkoihin kuului jopa siirtomaapataljoona Indokiinasta.

Joukoissa oli lisäksi tšekkejä, slovakkeja, liettualaisia ja työpataljoonissa korealaisia ja kiinalaisia. Ratatyömaalla oli vielä saksalaisia, unkarilaisia ja itävaltalaisia sotavankeja. Tämän sekalaisen kansainvälisen joukon huoltamisessa ja värväamisessä omalle puolelleen tulivat brittiläisen siirtomaaimperiumin kouluttamien upseerien taidot tarpeeseen. Hyvänä apuna olivat brittien ja heidän liittolaistensa materiaaliset resurssit, joilla joukot voitiin ruokkia, vaatettaa ja aseistaa.

Muurmannin ratatyömaalle ja Vienan metsätyömaille oli ensimmäisen maailmansodan aikana tullut runsaasti suomalaista ja karjalaista työväkeä, joka oli vallankumousvuonna 1917 jäänyt työmaiden hiipussa rahattomana ja nälissään radan varren parakkikyliin ja kaupunkeihin.

Suomen punainen kansanvaltuuskunta pyrki edistämään myös näiden työläisjoukkojen järjestäytymistä. Kantalahtessa järjestettiin 3.2.1918 suomalaisten työmaiden edustajakokous, jossa päätettiin perustaa suomalaisen punaisen kaartin järjestelytoimikunta.

Punakaarteja ja suomalaisten työläisneuvostoja perustettiin Muurmannin radan varren paikkakunnille mm. Kantalahteen, Knäsöön ja Vienan Kemiin. Punakaartit saivat vahvistusta pohjoissuomalaisista punakaartilaisista, joita tuli helmi-maaliskuun aikana Muurmannille suojeluskuntien puhdistettua Pohjois-Suomen punaisista.

Punaisten johtajaksi nousi kuusamolainen Iivo Ahava, joka lähetettiin Helsinkiin kansanvaltuuskunnan luo hankkimaan aseita ja varusteita Muurmannin punakaarteille. Helsingissä kansanvaltuuskunnan sota-asiaainvaltuutettu Eero Haapalainen ja Iivo Ahava ryhtyivät organisoimaan Kantalahteen apujoukkoa, jonka tarkoituksena oli hyökätä valkoisten selustaan.

Koska Brest-Litovskin rauhanneuvottelut olivat kesken, oli epäselvää, voisiko Neuvosto-Venäjä sallia aluettaan käytettävää tukialueena Pohjois-Suomeen tehtävää hyökkäystä varten. Aseita ja mie-

mutta legioonan johtajaksi kohosi Pietarista tullut entinen punakaartin Tampeereen rintaman ylipäällikkö Verner Lehtimäki, joka sai brittiarmeijan everstin arvon.

Poliittista puolta Muurmannin legioonassa edusti brittiarmeijan everstiluutnantiksi nimitetty entinen Suomen senaatin puhemies ja sisällissodan punaisten kansanvaltuuskunnan jäsen Oskari Tokoi, joka siirtyi legioonaan Pietarin ja Arkan gelin kautta.

Bolsevikkihallinnon ja brittien välit viilenivät kevään ja kesän aikana, jolloin myös Tokoi ja muut brittien palvelukseen menneet punaiset suomalaiset joutuivat huonoihin väleihin sekä Moskovan bolsevikkien että Pietarin suomalaismunnistien kanssa.

Maailmansodan päätyttyä aselepoon ja Saksan antautumiseen marraskuussa 1918 myös Muurmannin legioona menetti merkityksensä, kun saksalaiset olivat poistuneet ja Suomi ei ollut enää ympärysvaltiojen vihollinen. Oskari Tokoi ryhtyi nyt tarmokkaasti ajamaan legioonalaisten palauttamista Suomeen.

Tämä onnistui vasta brittien vetäytyessä Muurmannilta syksyllä 1919. Legioona laivattiin Britanniaan, josta pääosa miehistä palasi Suomeen ja suurin osa legioonalaista vapautettiin valtiorikosyytteistä Britannian vaatimuksesta. Legioonan johtajat pakenivat Venäjälle tai Tokoin tavoin brittien avulla Amerikkaan.

PEKKA VAARA

Kirjallisuutta:

Stacy Churchill: *Itä-Karjalan kotalo 1917-1922*

Mirko Harjula: *Venäjän Karjala ja Muurmanni 1914-1922*

Mauno Jääskeläinen: *Itä-Karjalan kysymys*

Sir C. Maynard: *The Murmansk Venture*

Jukka Nevakivi: *Muurmannin legioona*

Toivo Nygård: *Suur-Suomi vai läbiheimolaisten auttaminen*

Oskari Tokoi: *Maanpakolaisen muistelmia*

Jouko Vabtol: *"Suomi suureksi - Viena vapaaksi"*
wikipedia.org/wiki/Pohjois-Venäjän_interventio_ym.

histöä kuljettanut juna pääsi kuitenkin lähtemään 8.3.1918 Helsingistä ja monien vaiheiden jälkeen Pietarin kautta Kantalahteen 18. maaliskuuta. Brittiläinen kontra-amiraali Thomas C. Kemp raportoi mm. 19. maaliskuuta amiraliteetille, että alueelle on saapunut 400 suomalaista punakaartilasta, joilla on mukanaan aseita maanmiestensä aseistamiseksi.

Pohjoisessa taistelevien osapuolten komentajina olivat valkoisten puolella Saksassa koulutetut jääkäriupseerit Kurt Wallenius ja Oiva Willamo sekä punaisten puolella tsaarin armeijan kersantti, kahdella Yrjönristillä palkittu Iivo Ahavan ja kansanvaltuuskunnan Pohjoisen armeijan komentajaksi nimeämä rovaniemeläinen räätäli Alekski Tuorila.

Valko- ja punakaartit kohtasivat monissa varsin pienimuotoisiksi jääneissä yhteenotoissa Knäsön-Kuolajärven-Kuusamon välisessä korpimaastossa maaliskuuhuhtikuussa. Molemmat sotajoukot olivat huonosti koulutettuja, sotaan heikosti motivoituneita ja kärsivät varusteiden ja ruokatarvikkeiden puutteesta. Pitkät talviset korpitaipaleet ja huonot kuljetusolot tekivät etenemisen vihollisen kimpuun puolin ja toisin vaikeaksi.

Pisimmillään valkoiset ulottivat partioiretkiä Kantalahteen saakka, josta brittien ja punakaartien varustama panssarijuna sai heidät vilkkaasti perääntymään. Taistelukosketukset hiipuivat kelirikon tehtyä liikkumisen mahdottomaksi keväällä 1918.

Huhtikuussa punakaartien pääjoukko majaili parakeissa, teltoissa ja havulaavuisa Knäsön lähistöllä. Tuhatpäinen miesjoukko oli nälissään, kurjasti vaatetettu ja rahaton. Lavantauti ja muut sairaudet tappoivat miehiä päivittäin. Suomesta kantautui tietoja punaisten tappiosta ja pa-

Amerikkalaisjoukot tekevät työtään kesällä 1919 kuvaamalla alueita Arkan gelissa, vasemmalla luutnantti Charles I. Reid ja oikealla Grier M. Shotwell sekä taustalla luostarikirkko.

kolaisten vyörystä Venäjälle.

Toivottomassa tilanteessa punaisten johto otti yhteyttä britteihin, jotka keksivät ajatuksen muodostaa punaisista brittiarmeijan apujoukon. Taistelulaiva Glorylän solmittiin 7. kesäkuuta sopimus, jonka mukaan britit sitoutuivat ruokkimaan, vaatettamaan, majoittamaan ja aseistamaan punaisten joukot. Nämä puolestaan sitoutuivat taistelutehtäviin brittien alaisuudessa, mutta vain suomalaisia valkoisia ja saksalaisia vastaan. Näin oli syntynyt legendaarinen Muurmannin legioona.

Suomalaisen legioonan komentajaksi nimitettiin kanadalainen everstiluutnantti Richard B. S. Burton, joka ryhtyi organisoimaan ja kouluttamaan joukkojaan. Brittiläisten muonan ja majoituksen houkuttelemana legioonaan liittyi satoja miehiä niin että vahvuus elokuun lopussa oli lähes 1 500 miestä ja jonkin verran naisia-kin huoltotehtävissä.

Legioonan partiot liikkuvat kesän kuluessa Pohjois-Vienan kylissä ja kahakoivat Walleniuksen pataljoonan partioiden kanssa. Kesällä britit käyttivät legioonaa joihinkin operaatioihin Vienanmeren rannikolla, mm. 4. heinäkuuta suomalainen 200-miehininen osasto riisui Koudan kylässä aseista sahatyöläisten punakaartin. Syksyllä Wallenius veti joukkonsa saksalaisten määräyksestä kokonaan Suomen puolelle ja Muurmannin legioonan sota-toimet hiipuivat.

Partioretkiä johti edelleen Iivo Ahava,

Tie karjalaiseen mieleen, sieluun ja sydämeen

Л. И. ИВАНОВА:

Персонашикарельской мифологической прозы.

L. I. Ivanova: Karjalazien mifologizien kerdomuksien haldiet. Enzimäine oza.

Dmitrii Požarskoin yliopisto, 557 sivua. Moskova 2012.

Karjalan vanhaa haltiauskoo selvitetään hienosti Ljudmila Ivanovna Ivanovan karjalan- ja venäjänkielellä julkaisuissa tutkimuksissa. Näissä teoksissa on paljon suurenmoisia karjalankielisiä esimerkkejä karjalaisista haltiakertomuksista ja -uskomuksista. Esimerkit on käännetty myös venäjäksi. Venäläisen tekstin riveilläkin silloin tällöin vilahtaa esimerkkejä suomeksi tai karjalaksi. Aineistoa on haettu myös Suomen arkistoista ja alan kirjallisuudesta.

Karjalankieliset esimerkit tekevät kunniaa karjalaisille ja heidän mytologialleen. Kiehtovat esimerkit johdattavat lukijan karjalaiseen mieleen, sieluun ja sydämeen, siihen mihin karjalainen muinoin uskoi – ja joskus vieläkin uskoo vieden leipäpalan Veden emännälle kalastamaan lähtiessään tai Metsän isännälle marjaan mennessään.

Kegri ja Vierissän akka. Ensimmäisenä tarkastellaan kegriä, jota vietetään marraskuun alussa. Kegri oli olento, johon voitiin verrata jotakuta muutakin: ”Tukat on mustat gu kegril, ylen on boi-

ko, hyppiu gu kegri.”Kegri on tietyn työjakson ja vuodenajan päättäjä: ”Kekri lehmällä kellon vei, pääsiäinen pähän toi.” Kegrille piti kehrätä lankaa: ”Kegri teil työt polttau piän piäl ku ei ole kezrätty.” Tai: ”Naiziel pidi suaja kezäpelvähät kegrin viyh tile ku kegri ei puuh sidos.” Kegrin päivä oli hyvin suuri juhla, suurempi kuin joulu.

Veden haltijaa kunnioitettiin ja pelättiin Vieristän aikana. ”Vanha rahvaš kertoi, jotta še vetehini muka noušou sieltä, jotta se noštou vejen.” ”Mie kun yhen kerran rannašša pesin vuatetta, ni kun piälličči saappanista vöhnäytyy! Niin kun veneh! Pitkä veneh! Mušta, mušta še on emäntä. Še on niin kuin kontie mečäššä. A hän kun järveššä eläy – še on vienemäntä. – Vierissä kešellä ei pesty vuateita, ei lampahie strigaitu, ei kartattu, ei kesrätty – vopšem ei nimitä luajittu. Tuhkie, eikä likavesie kuattu šillä välillä, nu kakši netälie, eikä pešty vuatetta, puuta ei pilitty...”

”Avannolla käytih kuundelomah Vierissä akkua, šiitä kun lähettih kuundelomah, ni šiitä kun kierretäh še avanto, ni šiitä vuotetah, kuni še tulou šiitä.” ”Kuun-

telomah käytih tienristeyksih, kylylöih...” ”Hyvä olet Vierissä akka!” – hot ketä niin šanotah, ken on pahoin šuoriutun, šemmoni on. Vieläki nyt šanotah: ”Tuo matkuau Vierissä akka’... Totta še on olun Vierissä aikana. Avannoilla luajittih risti, risti. Šitä ristie myöte Vierissä akka nousi taivahah.”

”Vetehini kun näyttäytyy se ei ole hyväkši, se on pahakši. Mitänih siule tulou pahua. Ili moožet kuolet, ili mitänih pahua. Vetehini näyttäytyy, vetehini on pahoiksi.” ”Veissä toože on ižändä? – No, veinkuningas, vein... Onko sitä nähty? Ei. Sinne pid’äy toože gostinččat lykätä. Kereät sih dengoa hobjaista: ’Nah, t’ässä siula gostinččat.’ Pane sinne ripakkozee čoa juo de kereät sinne mid’ä gostinččoa da palazie da kaikkie da sinne annat hänelä: Täs’s’ä siula podarkat.”

Synty. ”Synnyn sroašt in hyvän näin, kai tukat pystöi nostih.” Synty on karjalais-vepsäläinen Jeesuksen nimitys. ”Suurisyndy rastavoa vast synnynepeän tulou moal. Suurisyndy syöttäzeni nämil teähtyizil heittih tänne, pidäy hat taroia pastoa, anna Hospodi tuonilmas tu sijoia, valgiedu roajuu, suurensynny bes’odoa.” ”Pidäy synnyl porrastu pastoa, Vieristöä vast kokoi.” ”Otan vettä Jordanan joves, pyhän virran pyöhtimes, kuh on Syndy kastettu, valdakunda valettu.” ”Synnymos on! Synnymoa on talvel, konzu pakkaizet ollah suuret, saamoil ser’otkal. – Händy kuunnellah, sit kuuluu: sanou midätahto, pajattau midätahto mostu.

Kuunnellah pihal, šuoriet, stoby iče et kylmäs. Se pidäy jongoi mennä polnoč, v 12 časov. Vot! A enne häi ei tule, polno ! I sit kävelöy do dvuh časov do tr’eh. I sit kadou, eäre lähtöy.” ”Syndin akkua kuundelomah käydih se Vieristöä vaššen... Avannolla käydih da riiehen kynnyksellä da riieheh, da dorogalla. Avannolla kun männäh kuundelomah, otetah šiizma ta ympäri avanto šiizmallä pyöritetäh. Kakši kertua myödäh päivyä, kolmas – vaštah. Siitä ruvetah kuundelomah. Synnyn akka tulou avannošta ta antau siula avaimet...”

Mettšä ja mečänväki. Metsä on saanut ihmisten mielikuvituksen liikkeelle. Metsä on pelottava. ”Mettšä henkilöitynä, metsän haltija.” ”Mettšy laulau ku äijäl tuulou.” ”Elä vie mettšäh salattavua: metsä nägöö dai kuulou.” ”Kudamas roih mettšyniekku, sen santah, kondii tiedeä, sidä mettšykoski.” ”Tšortu silmäl vei,

metšy otti, ku en eniä kylän rahvahii tunne.” Pahasti voidaan toivottaa: ”Mene mečän kattilah” tai ”Mene helvetin kattilah.” ”Et tiija eläes, mis puus piru istuu.” Ihminen voi joutua puun vihoihin: ”Peästä syndi, peästä luoja, peästä pealine jumala tästä kirosta suures, puun vihoiin palemises.” ”Kaksi on mehässä puuta: Havupuu ja lehtipuu; havu jos pahan teköö, lehtipuu partantakoo; lehtipuu jos panhan teköö, havupuu on parantakoo.”

Karhu polveutuu hongasta: ”Hongikosta sinun sukusi, Hongotar sinun sukua-si.” Karhua kutsuttiin peitenimellä: ”Mesi-kämminen metšä anto!”

Metsän jumaluudet ovat kunnioitettuja kuten Agricola jo totesi. Metsässä liikkui ihminen ja siellä laidunsi karja, oli oltava metsänväen suojeluksessa. ”Metsänižändy viks om metsänhardii. Heinäd on syömättäh niis kohtie kus ei metsänhardii suvaitše žiivattoi, se tiedoniekku maltau metsänhardiedu pagizuttoa.”

Metsä voi peittää eläimen tai ihmisen: ”Lehmä oli mečän peitokšissa. Eččimäh peästih, ečittih. En muissa tämägo ole Fed'a vai hänen toatto... Fed'a, kaažetsa, sanou: 'Lehmä teilä tänä yönä tulou, tol'ko elgyä vaštah ottamah mengyä, hän tulou ičeleäväh. Vain kuuleta, elgyä mengyä vaštah.' ”Metsähine oli kuultu pajatamassa, itkemässä. Deädä sano, kuulin omalla korvalla, što metsähine Svoad'bon kera matkai, siinä pajatettih, soitettih. Metsähine koppoi brihatsun ta tytön, a niitä ei löytyt kahtena päivänä. Vilu oli, hyö oli paitasillah, ei kylmetty. Lövvettih, kysymmä: 'Midä syötettih?' ”Marjoa syötettih, valgiall hebosella otettih tästä', sannottih briha ta tyttö.”

”A jos jät meččäpirttih yöksi, niin mitäpä pitäy ruatua, jot ei niken tulis, eikä meččäiäis? – Meččäpirttih kun jät yöksi, no niin kirveš pane kynnykšešalla: ”Hospodi blagoslovi, boože hristos’. Siitä ollou tervakšie, tervakšilla poltat, panet kiukuah, ne paletah tervakšet, ne männäh kiärmehet i kaikki poikeš, niitä ruhkakši panet, jotta myö olemma čiistoit, a nämä on ruhkat, ketä lienöy vierahie käynyt, ni näijen ruhkie, ni kaikki nämä männäh šavuna ylähäksi – siinä luvet.”

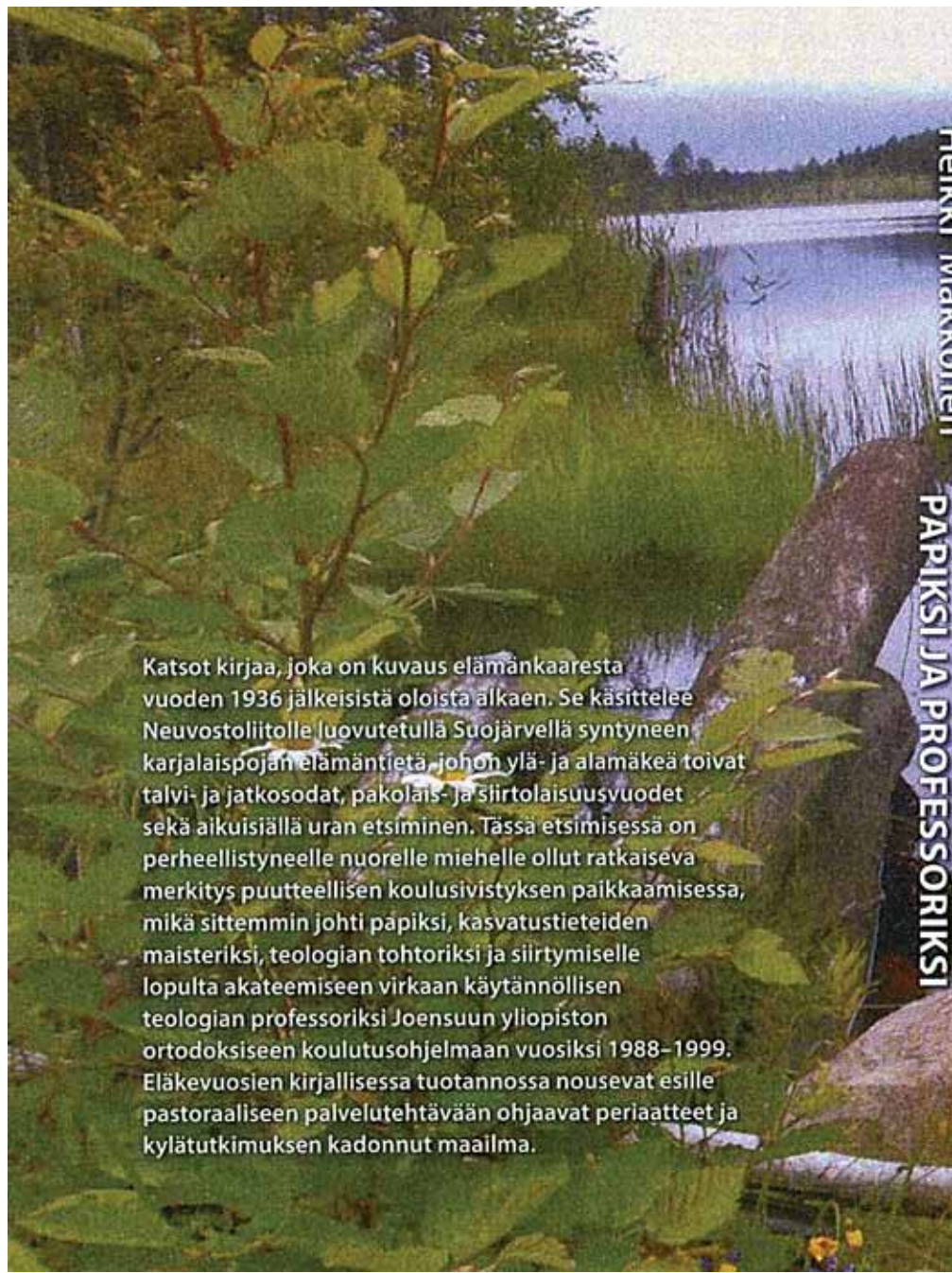
MARJUKKA PATRAKKA

Runokylän kujasilta papiksi ja professoriksi

Heikki Makkonen: Karjalaisesta pakolaispojasta papiksi ja professoriksi.

Toimittajat: Asta Makkonen ja Jouni Makkonen. Julkaisija: Heikki Makkonen.

Kuvitettu, 349 sivua. Kopijyvä Oy, Kuopio 2014.

Katsot kirjaa, joka on kuvaus elämäkaaresta vuoden 1936 jälkeisistä oloista alkaen. Se käsittelee Neuvostoliitolle luovutetulla Suojärvellä syntyneen karjalaispojan elämäntietä, johon ylä- ja alamäkeä toivat talvi- ja jatkosodat, pakolais- ja siirtolaisuusvuodet sekä aikuisiällä uran etsiminen. Tässä etsimisessä on perheellistyneelle nuorelle miehelle ollut ratkaiseva merkitys puutteellisen koulusivistyksen paikkaamisessa, mikä sittemmin johti papiksi, kasvatustieteiden maisteriksi, teologian tohtoriksi ja siirtymiselle lopulta akateemiseen virkaan käytännöllisen teologian professoriksi Joensuun yliopiston ortodoksiseen koulutusohjelmaan vuosiksi 1988–1999. Eläkevuosien kirjallisessa tuotannossa nousevat esille pastoraaliseen palvelutehtävään ohjaavat periaatteet ja kylätutkimuksen kadonnut maailma.

Vielä 1800-luvulle tultaessa edusti Raja-Karjala autonomisen Suomen alueena itäistä kulttuuripiiriä kielensä, kansantapojensa sekä uskontonsa perusteella. Raja-Karjala käsitti ennen sotia kuusi pitäjää. Ne olivat Impilahti, Korpiselkä, Salmi, Soanlahti, Suistamo ja Suojärvi.

Suojärven Moisseinvaara, runontaitajista kuulu karjalaiskylä, sai asukkaansa 1700-luvulla. Muistelmateoksensa julkaisut emeritusprofessori Heikki Makkonen syntyi siellä 2. helmikuuta vuonna 1936 Vasili Larinpoika Makkosen ja vaimonsa Irinan, o.s. Kononen, perheeseen. Koti oli harras ortodoksinen koti, missä vallitsi luja ja luottamus Jumalan apuun ja johdatukseen.

Vuonna 1957 päättynyt armeija-aika kului Kontiorannassa ja nuori mies lähti KarJP:stä luottavaisena löytääkseen elämänpolkua eteenpäin. Kuopion pappiseminaarista vuonna 1966 valmistunut isä Heikki oli vihitty diakoniksi 1965. Arkkipiispa Paavalin sihteerinä vuosina 1967-1979 toiminut Makkonen oli aiemmin työskennellyt Ortodoksisen Kirjallisuuden Julkaisuneuvoston sihteerinä. Arkkipiispalle kuuluivat esimerkiksi seurakuntien tarkastukset sekä kirkkokunnan suuriin juhliin ja kirkkojen vihkimispalveluksiin osallistuminen.

Sihteerinä Heikki Makkonen seurasi Uuden Valamon luostarikirkon (1975) ja Lintulan luostarikirkon (1973) valmistu-

mista ja osallistui niiden vihkiäisiin Heinävedellä. Jouluna 1979 arkkipiispan papiksi vihkimä Makkonen siirtyi Kuopiosta vuoden 1980 alussa Jyväskylän ortodoksisen seurakunnan kirkkoherraksi. Helsingin yliopistosta teologian lisensiaatiksi vuonna 1988 valmistunut kirkonmies jatkoi Jyväskylän kirkkoherrana kunnes ortodoksinen teologikoulutus alkoi Joensuuun yliopistossa elokuussa 1988.

Makkosen teos vie lukijan matkasaan myötä- ja vastatuuliin, joita Suomen ortodoksikirkon papiston ja sen tutkijoiden akateemisen koulutuksen aikaansaaminen merkitsi. Kansainvälinen vuorovaikutus, yhteydenpito johtaviin yliopistoihin Euroopassa ja sinne tehty opintomatkat ovat teoksen keskeistä antia.

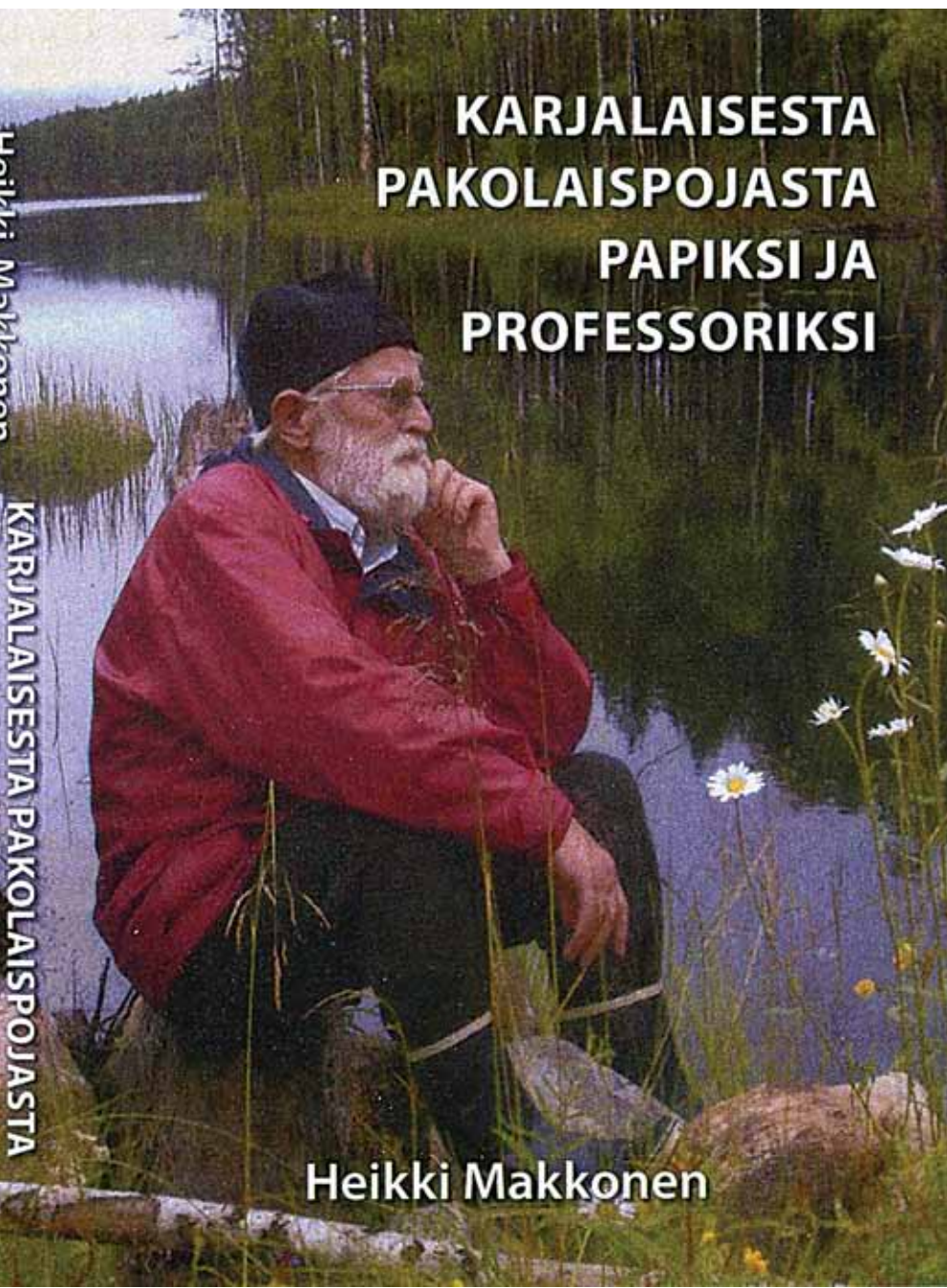
Kontaktien lujittaminen muiden ortodoksikirkkojen johdon kanssa olivat voimatekijöitä, jotka veivät nuorta tutkijaa eteenpäin. Käytännöllisen teologian professoriksi vuonna 1990 valitun Heikki Makkosen väitöskirjan aihe oli Kuolema ortodoksisessa perinteessä.

Virkaanastujaisesityelmä kuultiin Carelia-salissa marraskuussa 1995. Sen aiheena oli ”Pastoraalisen teorian missio”. Makkonen jäi virastaan eläkkeelle vuonna 1999. Kirjassaan Makkonen vie lukijansa näköalapaikoille itäsuomalaisen tiedeyhteisön elämään. Se on kaukana maailman metropoleista, mutta silti sitä pidetään arvostettuna akateemisena toimijana, jonka ääntä kuullaan. Samalla hän tilittää tuntojaan oman elämänsä käännekohdista.

Tänään Heikki Makkonen, sielultaan karjalaispoika Moisseinvaaran runokylästä, on kuopiolainen tietokirjailija. Makkosen muistelmateos on kirjallinen kunnianosoitus isien uskolle, jonka varassa esi-isämme ja esiäitimme ovat maattamme ja sen parempaa huomista rakentaneet. Se on samalla tärkeä kuvaus suomalaisen sivistys- ja kulttuurihistorian alalta. Teos kuuluu jokaisen Karjalasta ja sen kirkkohistoriasta kiinnostuneen lukijan kirjahyllyyn.

UNTO MARTIKAINEN

Pappismies ja kuopiolainen tietokirjailija Heikki Makkonen on sielultaan karjalaispoika Moisseinvaaran runokylästä.

Heikki Makkonen

Tämä vanha arkistokuva on otettu 17.–18.9.1927: Repolan kunnan ”Ensimmäinen piirin neuvostojen edustajakouks” Piirin toimeenpanevan komitean rakennuksen edessä (entisen pohatan talon edessä). Kuvan on lähettänyt tutkija Denis Kuzmin. Jos tunnet tästä joitakin henkilöitä tai tiedät heidän taustoistaan, lähetä viestiä Karjalan Heimon toimitukseen. Ylärivi (vasemmalta): 1. ?, 2. Lazarev Ivan Ivanovich (Repola), 3. Laakkonen (suomalainen, opettaja) (Saarenpää), 4. Mihailov Ivan Timofejevich (Pläkkäjä), 5. Tergujev Pjotr Aleksandrovich (Repola), 6. ? (Koroppi).

Seuraava rivi (vasemmalta): 1. Gippijev Grigori (Nikolai-poikansa kanssa, joka oli myöhemmin Karjalan runoilija nimeltään Nikolai Laine, synt. 1920) (Repola), 2. Aleksejev Ivan Vasiljevich (Kolvasjärvi).

Seuraava rivi (vasemmalta): 1. Šadov (venäläinen, rajavartija), 2. Filippov Fjodor Semjonovich (Virta), 3. Erakko (suomalainen).

Alarivi (vasemmalta): 1. Jermolajev (Kolvasjärvi).

Santran talon seinää

Vuokkiniemi vietti pruasniekkaa Santra Remšujevan satavuotispäivänä

Vuokkiniemeläisen, aikansa etevimmän suullisen perinteen taitajan Santra Remšujevan syntymästä tuli kuluneeksi sata vuotta toukokuun kuudentena päivänä. Hän kuoli 16. heinäkuuta vuonna 2010 kotonaan Vuokkiniemessä eli heinäkuussa täyttyy neljä vuotta hänen siirtymisestäään tuonilmaisiiin. Hänen kunniaakseen järjestettiin komea, koko päivän kestänyt pruasniekka Vuokkiniemessä.

Santra syntyi vuonna 1914 Tollonjoelalla Kyyrösen perheeseen. Isä Ontrei oli syntynyt noin vuonna 1880 Vuokkiniemen Kyyrölässä äiti ja Moarie o.s. Lesonen vuonna 1880 Venehjärven Niskalassa. Ontreilla ja Moariella oli yhteensä yhdeksän lasta.

Santra oli oppinut valtavan määrän lauluja ämmöltään Nastolta eli Anastasia Mäkelältä, joka oli syntynyt vuonna 1862 Vuokkiniemen Levielahdessa. Mittavan satuaarteistonsa hän oli perinyt vuonna 1859 syntyneeltä isänsä isältä Kyyrö-Martilta.

Juminkeko-säätiön Markku Niemisen mukaan Santra oli ylivoimainen starinoiden kertoja – hänenlaistaan ei löydy maailmasta samanmoista. Santralla oli ilmiömainen muisti ja siihen oli tallentunut satoja runolauluja, balladeja, rekilauluja sekä lastenlauluja.

Santran perinnetietoa on tallennettu kirjoihin, cd-levyille, elokuviin, lehtijuttuihin ja moneen moneen muuhun. Markku Nieminen oli tutustunut Santraan yli 30 vuotta sitten, mistä lähtien Nieminen säännöllisesti tallensi Juminkeon arkistoihin Santran lauluja ja tarinoita. Niemisen tallentama aineisto käsittää satoja tunteja, jo laulumuistiinpanojakin on runsaat 600.

Myös Petroskoin Kielen, historian ja kulttuurin instituutin arkistossa on runsaasti muun muassa Santran tyttären Raija Remšujevan keräämää aineistoa.

Santran pruasniekka aloitettiin tiistaiamuna Vuokkiniemen kalmismaalta – hänen kropsnitsansa ympärille oli ke-

rääntynyt suuri joukko rahvasta Karjalasta ja Suomesta. Vuokkiniemen alueen uusi pappi piti lyhyen muistohetken, minkä jälkeen tilaisuudessa puhuivat myös Sirpa Nieminen sekä Santran lapset, muut sukulaiset ja ystävät.

Tilaisuudessa korostuivat vahvasti karjalan kieli ja kulttuuri.

Juhla jatkui muistolaatan paljastustilaisuudella Santran kotitalolla Kalevalankadulla. Muistolaatan luovutti Karjalan Sivistysseura, jota tilaisuudessa edusti oululainen Kari Kontu. Hän piti myös laatan paljastuspuheen Santran elämää muistellen.

Tyttäreensä Raisan mukaan Santralla oli ollut tapana sanoa, että missä seinät, siinä koti. Niinpä laatassa lukeekin: ”Missä šeinät, šiinä koti”. ”Karjalaisen perintehen tietäjä Santra Remšujeva (1914–2010) eli tässä taloissa vuovvešta 1973 loppuikäh. Karjalan Sivistysseura asetti tämän muistotaulun 6.5.2014 Santran kunnivokši.”

Käännöksen tekstiin olivat tehneet Olga Karlova sekä Valentina Karakina. Santran punukat Iro Remšujeva ja Timo Vatanen paljastivat laatan. Tilaisuudessa puhui myös Karjalan Tasavaltaa edustanut kan-

Vuokkiniemen koululaiset aloittivat konsertin kylätalolla soittamalla muutaman kappaleen kanteleilla.

sanedustaja Vadim Andronov. Hänen sanoissaan kuului meille karjalaisille tärkeää asiaa, sillä hän lupautui edistämään kieleme ja kulttuurimme säilymistä omalta osaltaan.

Iltapäivällä Vuokkiniemen kylätalolla eli etnokeskuksessa nähtiin Miia Tervon upea Santra-dokumentti. Dokumentti toi Santran varmasti jokaiselle elävänä eteen – kuin hän yhä olisi keskuudessamme. Jotta kaikki ehtisivät dokumentin nähdä, esitti Markku Nieminen toivomuksen, että elokuvaa esitettäisiin Vuokkiniemessä koko viikon ajan iltaisin kylätalolla.

Lisäksi Santraa muisteltiin koululla tsä-jyä juoden.

Illan juhla mittavine esityksineen oli todella upea. Markku Nieminen avasi tilaisuuden kertoen Santrasta. Vuokkiniemen koululaiset aloittivat konsertin soittamalla muutaman kappaleen kanteleilla. Ohjelma koostui pääosin Santran

n tuli komea laatta

Elias Lönnrot käytti Vuokkiniemestä tallentamiaaan häälauluja Kalevalassa ja sijoitti ne Pohjolan häihin. Santra Remšujeva on elävä lenkki tätä ketjua, joka sitoo oman aikamme arvokkaaseen Kalevalan synnyttäneeseen runolauluperinteeseen. Laatan paljastivat Iro Remšujeva ja Timo Vatanen.

lauuluista, esiintyjinä olivat Arto Rinne ja Emmi Kujanpää sekä Kataja-ryhmä.

Vuokkiniemen Martat esittivät hauskan näytelmän nimeltään Kuptsu. Illan päätteeksi oli perinteinen piirileikki, johon myös yleisö sai osallistua.

Juhlissa esitettiin ajatus järjestää Santran nimeä kantava festivaali tulevaisuudessa – nähtäväksi jää toteutuuko tämä hieno ajatus.

Juhlan järjestivät yhteistyössä Juminkeko-säätiö, ECHO-projekti, Karjalan Sivistysseura, Vuokkiniemi-seura sekä Karjalan Tasavallan kulttuuriministeriö.

SARI HEIMONEN

Pruasniekka alkoi Vuokkiniemen kalmismaalta. Santran kropnitsansa ympärille oli kerääntynyt suuri joukko rahvasta Karjalasta ja Suomesta. Ristin vierellä seisoo tytär Ljudmila Vatanen sekä taustalla Markku ja Sirpa Nieminen.

*Vuokkiniemen koulu-
keskus on paikkakun-
nan sydän.*

Vuokkiniemi hakee suomalais- ugrilaiseksi kulttuurikyläksi 2015

••• Vuokkiniemi on hakenut mukaan kansainväliseen Finno-Ugric Capital of Culture 2015 -kilpailuun. Alue sisältää kyliä myös Suomen puolelta.

Kilpailuun osallistumisella tuetaan ja innostetaan kyläläisiä omaan aktiivisuuteen ja toimintaan. Tavoitteena on, että asukkaat tukevat entistä enemmän itseään, ja karjalaisen kulttuurin merkitys nousee. Hankkeella halutaan vahvistaa yhteistyötä muiden suomalais-ugrialaisten toimijoiden kanssa ja lisätä turismia, joka kohentaisi alueen taloutta.

Lisäksi pyritään laajentamaan yleistä tietoisuutta aidosta ja elävästä karjalaisesta ja kalevalaisesta kulttuurista, joka elää uhattuna Venäjällä.

Kilpailuun osallistuva alue kattaa nykyisen Kostamuksen kaupunkipiirin Vuokkiniemen kylän ja sen vanhat runokylät Vuonnisen, Latvajärven, Venejärven, Kivijärven, Pongalahden, Tšenan, Pirttilahden, Molkön, ja Tollonjoen sekä Kostamuksen kaupungin. Nykyinen Kostamus sijaitsee vanhan Kontokin paikalla. Suomessa Kuivajärvi ja Hieta-

järvi ovat osa tätä samaa runoaluetta.

Vuokkiniemen pitäjä oli 1800-luvulla vanhan runolaulun keskus, jonka alueelta pääosa kansalliseepos Kalevalan runoista on kerätty. Tämä kalevalainen runopesä löytyi alun perin piirilääkäri Zacharias Topelius vanhemman kiinnostuksen kautta. Topelius kirjoitti jo vuonna 1803 muistiin runoja Suomen alueella kulkevilta karjalaisilta laukkukauppiailta. Hänen kolmannessa julkaisemassaan vihkossa viitataan Vuokkiniemeen.

Viimeisessä eli neljännessä julkaisussaan hän kertoo suoraan, mistä runoja löytää: ”Yksi ainoa maanpaikka, sekin Suomen piirin ulkopuolella, tai muutama pitäjäs, Arkangelin läänissä erinomattain Vuokkiniemen Pitäjäs, säilyttää vielä vanhat tavat, ja vanhan urosväen jutut vilpitönä ja puhtaana. Siellä veisaa Väinämöisen ääni, siellä soipi vielä Kantele ja Sampo”.

Kalevalan luoja Elias Lönnrot löysi tätä kautta tien Vuokkiniemeen ja muihin runokyliin. Hän on päivännyt Kalevalan päivämäärälle 28. helmikuuta 1835, joten vuonna 2015 tästä tulee kuluneeksi 180 vuotta.

Vuokkiniemi on edelleen elävä kylä ja sen noin 200 talossa asuu suunnilleen 500 henkeä, joista 85 prosenttia on karjalaisia. Valtaosa väestöstä käyttää arkikielenään vienankarjalaa. Perinteinen kieli ja kulttuuri elävät vielä tänäkin päivänä vahvoina. Suurin osa nykyisistä vuokkiniemeläisistä on vanhojen runolaulajien jälkeläisiä.

Finno-Ugric Capital of Culture -kilpailun järjestää Youth Association of Finno-Ugric Peoples (MAFUN) toista kertaa. Vuoden 2014 kulttuurikylän tittelin kilpailussa voitti Udmurtiassa sijaitseva Bygyn kylä. Tuolloin kilpailuun osallistui kahdeksan kylää Venäjältä ja Virossa.

Kilpailun voittaja julkistetaan 31. elokuuta Moskovassa.

SARI HEIMONEN

Lisätietoa Vuokkiniemestä osoitteessa www.vuokkiniemi.net. Kilpailusta tietoa myös sivulla www.uralic.org.

Keisarilliseen kesään pääsee museossa

Kiinnostaako nähdä, millainen on Albert Edelfeltin ja taiteilija Gunnar Berndtsonin suunnittelema ja Sophie Snellmanin kirjoma Suomen maakuntavaakunoilla runsaasti koristeltu sermi eli kaihdin vuodelta 1885? Nyt se on mahdollista syyskuun puoliväliin asti Suomen kansallismuseon näyttelyssä Aleksanteri III ja Suomi – keisarillista kesälomaa.

Helsingin naiset antoivat sermin lahjaksi keisarinna Maria Fjodorovnalles eli Dagmarille keisariperheen vieraillessa Helsingissä elokuussa 1885.

Upeasti kirjailtu sermi löytyi vuosikymmeniä myöhemmin valtiollisesta tavaliikkeestä Moskovasta. Ulkoasiainministeriö osti sermin Suomen hallituksen myöntämällä varoilla, ja se siirtyi Suomen kansallismuseon kokoelmiin vuonna 1932.

Kansallismuseon kesänäyttelyssä on

esillä myös öljyvärimaalauksia, vesiväritöitä mm. Ivan Kramskoin maalaamat keisariparin muotokuvat ja Albert Benois'n maisema-akvarelleja Ahvenanmaalta sekä huonekaluja ja metalliesineitä sekä mm. Fabergén kristallikannuja. Esillä ovat myös Arabian posliinitehtaan 1881–1890 valmistamat Aleksanteri III:n ja Maria Fjodorovnan henkilökohtaiset pesukalustot.

Keisari Aleksanteri III hallitsi Venäjää ja oli Suomen suuriruhtinas vuosina 1881–1894. Keisari vietti kesäänsä Kotkassa sijaitsevalla Langinkosken kalastusmajalla, missä hän lomaili tanskalaisyyntyisen puolisonsa Dagmarin eli Maria Fjodorovnan kanssa.

Näyttely on toteutettu yhteistyössä Pietarin Venäläisen museon ja Kymenlaakson museon kanssa.

Keisarinnan sermi on tehty Suomessa.

Kalevala-aiheisia kuvia on esillä Viipurissa

Kalevalaseuran ja Suomen Pietarin instituutin yhteishankkeen Taiteilijoiden Kalevala Venäjällä toinen näyttely on esillä Viipurissa 29. kesäkuuta asti. Viipurin Eremitaasin näyttelykeskuksessa, Art-Hall-galleriassa (Ulitsa Dimitrova 5) oleva näyttely esittelee venäläisten taiteilijoiden tulkintoja Kalevalasta.

Lokakuussa näyttely on esillä Petroskoissa ja saapuu Suomeen ensi vuonna. Näyttely oli keväällä Pietarissa. Taidehanke alkoi vuonna 2009.

Näyttelyn taiteilijanimiä ovat Igor Baranov, Natalia Egorova, Antonina Jufa, Aleksandr Novoselov, Sergei Terentjev, Tatjana Tšursinova ja Irina Zatulovskaja. Kalevalaseura on palkinnut jokaisen taiteilijan tunnustuspalkinnolla kiinnostuksesta tulkita Kalevalaa taiteen keinoin.

Aiemmin kymmenen suomalaista kuvataiteilijaa ja kymmenen säveltäjää tekivät oman tulkintansa valitsemistaan Kalevalan runoista. Sen jälkeen Kalevalaseura on yksin tai yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa tilannut teoksia Kalevalaan sisältyvistä myyteistä erimaalaisilta taiteilijoilta.

Brendojevin tuotantoa julki postuumiteoksessa

Kuhmolaisen Juminkeko-säätiön kirjallisuussarjassa Karjalaisen kirjallisuuden klassikot on julkaistu Vladimir Brendojevin teos Suurembua ei ole ozua eli Suurempaa ei ole onnea. Teos sisältää Brendojevin runoja ja kertomuksia.

Aunuksenkarjalainen Vladimir Brendojev (1931–1990) syntyi Sammatuksen kylässä ja työskenteli vuodesta 1983 alkaen Karjalan kielen, kirjallisuuden ja historian tutkimuslaitoksessa Petroskoissa.

Esikoisteos Anusrandaine ilmestyi vuonna 1980. Brendojev julkaisi eläessään neljä runokirjaa. Postuumina eli kirjailijan kuoleman jälkeen on ilmestynyt yhteensä kolme teosta. Suomeksi on käännetty mm. Aunusrantaiseni, joka ilmestyi vuonna 1986 Aku-Kimmo Ripatin käännöksenä.

Vuonna 1999 ilmestyi teos Jättie hyvä jälgi muale. Hänen muita teoksiaan ovat kertomuskokoelma Kylmil ja sota-aiheinen runoelma Kadajikko.

Brendojev kirjoitti omalla niin sanotulla Nekkulan murteellaan, jota puhutaan Aunuksen seudun eteläisimmässä kylässä.

Samuli Homasen jälkeläiset järjestivät viime kesän heinäkuun 30 päivänä sukukokouksen Jyrki Homasen luona Salossa. Paikalla olivat kaikki Samuli Homasen lapset ja suuri osa lastenlapsista.

Homasten suvulla on oma kyykkämestari

••• Karjalan Kiestingissä Suvi-Suurijärven kylässä 15.10.1905 syntynyt Samuli Homanen pakeni Suomeen vuonna 1921. Hän suoritti pakolaisille tarkoitettussa koulutusohjelmassa kansakoulun ja valmistui sittemmin Kajaanin opettajaseminaarista kansakoulunopettajaksi vuonna 1931.

Homanen sai aluksi opettajan sijaisuuksia Hämeessä, missä tapasi myös tulevan vaimonsa Sally Cecilia Engblomin. Kaikki hänen lapsensa, Leo, Jyrki ja Kari syntyivät Hämeessä. Vuonna 1950 hän sai vakituisen opettajan toimen Merikulman kansakoulusta silloisesta Uskelan kunnasta, joka on nykyisin osa Salon

kaupunkia. Siellä hän työskenteli eläkkeelle siirtymiseensä saakka vuoteen 1969. Vuonna 1989 Samuli siirtyi tuonilmaisiiin ja Sally Homanen vuonna 2002.

Lasten lähdettyä kotoa omaan elämäänsä Samuli ja Sally pyrkivät saamaan kaikki jälkeläiset elämäkumppaneineen ainakin kerran vuodessa yhteiseen tapaami-

Salossa pidetty Samuli Homasen jälkeläisten sukukokous valitsi Mikael Homasen suvun kyykkämestariksi. Tässä mestarin tyylinäyte.

seen. Kun voimat vähenivät, nuo tapaamiset pyrittiin kuitenkin järjestämään joko lasten kotona tai jossain Salon lähistöllä. Perinne on jatkunut lähes keskeytyksettä aina näihin päiviin saakka.

Viime kerralla kokoonnuttiin Jyrki Homasen puutarhaan nauttimaan hyvästä ruuasta, muistelemaan menneitä ja muuten vaan pitämään hauskaa. Ensimmäisen kerran järjestettiin myös ”kyykkäolympialaiset”. Säännöt olivat muokeltava oikean kyykän säännöistä kuten itse kyykätkin. Hauskaa kuitenkin oli, ja ensi vuonna tavoitteena on hankkia oikeat kyykkävälineet ja opiskella myös oikeat säännöt.

Kisan voittajan Mikael Homasen tyylinäyte näkyy oheisessa kuvassa.

Iltapäivän kohokohta oli kuitenkin ihka oikean ”shemeikan” vierailu. Jyrki Homasen verraton esitys ei jättänyt ketään kylmäksi.

Sukututkimukseen ei kukaan Samulin jälkeläisistä ole ainakaan vielä ryhtynyt. Samulin muistiinpanojen perusteella tiedetään isovanhempien ja heidän sisarustensa nimet, mutta ei paljon muuta. Uskotaan, että suvun ”esi-isä” Homa-ukko oli lähtöisin Kuusamon Murtovaaran kylästä ja oli muuttanut Vienan Karjalaan noin vuonna 1650. Samulilla oli kaksi sisarta, joista toisella on lapsia Venäjän Karjalassa Kemin ja Louhen alueella.

Samuli Homasen vanhempi veli Os-kari muutti Yhdysvaltoihin ja hänen jälkeläisiään asuu mm. Kaliforniassa. Osaa näistä on satunnaisesti vuosien varrella tavattu. Säännöllisintä oli yhteys Samulin nuorempaan sisareen Anniin, joka vieraili Suomessa useaan otteeseen sen jälkeen, kun ensimmäinen vierailu lukuisten anomusten jälkeen toteutui vuonna 1968.

Annia Samuli ei ollut nähnyt sitten vuoden 1921 ja kirjeenvaihtokin onnistui vasta vuonna 1958. Vanhemman sisarensa Hiljan Samuli tapasi uudelleen vasta vuonna 1980, kun Samuli ja Sally vierailivat ensimmäisen kerran Karjalan Petroskoissa. Hänen omille kotikonnuilleen ei kuitenkaan silloinkaan ollut asiaa, koska Suvi-Suurijärven kylä sijaitsee rajavyöhykkeellä. Kylä on lisäksi ollut asumaton toisen maailmansodan jälkeen.

Sittemmin on ollut tiivis yhteys myös Samulin äidin sisarenpoikaan Toivo Semo-eviin, joka asuu edelleenkin Petroskoissa. Viime maaliskuussa hänen 80-vuotisjuhli-
aan vietettiin Karin mökillä Kemiössä.

Taina Tuomi aloitti Uhtua-seuran hallituksessa

Uhtua-Seuran vuosikokous valitsi 12. huhtikuuta Lahdessa pidetyssä vuosikokouksessa hallitukseen uudeksi jäseneksi kauppatieteiden tohtori Taina Tuomen. Tuomi työskentelee Kevan työhyvinvointipäällikkönä ja asuu Tampereella. Hän harrastaa sukututkimusta ja on tehnyt monia sukumatkoja sekä järjestänyt niitä Uhtualle.

Hänen edesmenneet vanhempansa, Liisa ja Paavo Tuomi olivat kotoisin Kauvatsalta. Isän suku on kotoisin Uhtualta. Isän isä oli nimeltään Oskari Tuomi (Iosif Gerasimovits Grigorjev) ja isän äiti Jenny Helena (ent. Riikonen, ent. Korniloff).

Uhtua-seuran puheenjohtajana jatkaa Kari Kemppinen (Helsinki) ja varapuheenjohtajana Erkki Mitro (Espoo). Hallituksen muut jäsenet ovat Jorma Elo (Eura), Jarmo Rantanen (Kokemäki), Salme Syri (Konnevesi) ja Anna Salminen (Oulu).

Vuosikokous päätti, että yhdistyksen toiminta keskittyy karjalan kielen, mm. kielikurssien järjestämiseen ja kulttuurin vaalimiseen, vienankarjalaisten kansalaistaitojen kehittämiseen, mm. järjestämällä ensiapukurssseja sekä nuorisotoiminnan tukemiseen laaja-alaisesti karjalaisten omilla asuinalueilla.

Kuvassa vasemmalta: Uhtua-Seura ry:n puheenjohtaja Kari Kemppinen, vuosikokouksen puheenjohtajaksi valittu Tapio Kytömaa ja vuosikokouksen sihteeri ja yhdistyksen hallituksen jäsen Anna Salminen.

Haukkasaaren Pottosten ja Omelien Pänttösten yhteinen sukutapaaminen lauantaina 30.8.2014

Ortodoksinen Kulttuurikeskus Sofia, Kallvikinniementie
35, 00980 Helsinki

Ilmoittautuminen 30.7. mennessä

34 euroa/aikuinen, 17 euroa/4-12 v. tilille: Nordea Hauk-
kasaari FI10 1389 3500 1857 91

Viestikenttään aikuisten ja lasten lukumäärä ja nimet.

Majoitusvaraukset: reception@sofia.fi, puh. 010 277 900

OHJELMA

11.00-12.00 Kokoontuminen ja majoittuminen.

13.00 Tervetuloa Sofiaan. Muistoja David Pottosen jälkeläi-
sistä ja Pänttösen suvusta.

15.30 Sukututkimus.

Karjalan kielen kursseja syyskaudella Helsingissä

122445

KARJALAN KIELI, ALKEET, A1.1

(22 h) 11.9.–4.12. (ei 16.10. eikä 23.10.), to 17.00–18.30,
ilmoittautuminen viimeistään 3.9.

Kurssilla käydään läpi vienankarjalan perusrakenteita, luetaan tekstejä ja keskustellaan. Samalla tutustutaan karjalan kielen murteisiin ja karjalaiseen kulttuuriin.

Kurssin pohjana on opettajan monistemateriaali. Aihepiirit: itsensä esittely ja kuvaileminen, arkipäivään kuuluvia perustilanteita, elämän kuvia nyky-Karjalasta. Rakenteet: verbityypit, verbin preesens ja imperfekti-taivutus, nominien sijajärjestelmä.

Hinta 67 euroa, opettaja: Olga Karlova, FL

122450

KARJALAN KIELI, INTENSIIVIKURSSI, B1.2 "PAISKA MYÖ KARJALAKSI"

(20 h) 8.–9.11. ja 22.–23.11., la ja su 10.00–15.00,
ilmoittautuminen viimeistään 1.11.

Kurssilla aktivoidaan vienankarjalan puhumistaitoja: luetaan dialogeja ja tekstejä, keskustellaan karjalaisten jokapäiväiseen elämään liittyvistä aiheista, seurataan Karjalan uutisia, vertaillaan suomen kirjakieltä ja karjalan kielen murteita, keskitytään karjalan kielioppierikoisuuksiin.

Kurssin pohjana on opettajan monistemateriaali. Aihepiirit: karjalaisten elämää ennen ja nyt. Rakenteet: verbien taivuttaminen aikamuodoissa ja tapaluokissa.

Hinta 75 euroa, opettaja: Olga Karlova, FL

Ilmoittautuminen alkaa 11.8. ma klo 10

(paikat täytetään järjestyksessä):

www.kalliolankansalaisopisto.fi tai puh. 010 279 5080

Molemmat kurssit pidetään:

Kalliolan kansalaisopisto, Sturenkatu 11, Helsinki

KALLIOLAN KANSALAI SOPISTO / Uhtua-Seura ry

UHTUA SEURA

www.uhtua.info

UHTUA-SEURA ry

Kuitin koivu kutsui karjal

Karjalan Rahvahan Liitolla täyttyi 25 toiminnan vuotta

••• Oma pajo -kuoro, Karjalan Rahvahan Liiton käyntikortti, kajautti Karl Rautio Musiikkiopiston sisääntuloaulassa upeasti rakkaimmat laulunsa tervehdyksenä liiton 25-vuotisjuhliin saapuvalla yleisölle. Karjalainen tunne tuntui sielun sopukoissa asti.

Karjalan Sivistysseuralla oli aikoinaan merkittävä rooli rajantakaisen sisarjärjestön perustamisessa. 70 vuotta oli kulunut siitä, kun Sivistysseura oli joutunut jättämään sivistystehtävänsä ja karjalaisen kansan elinolojen parantamisen olosuhteiden pakottamana rajan sulkeuduttua ja keskittymään toimimaan vain Suomessa. Perestroikan ja glasnostin myötä uudet tuulet puhalsivat henkiin myös karjalaisen liikkeen, karjalan kielen tulisieluinen kehittäjä Ljudmila Markianova sen etunenässä sekä Pekka Zaikov ja Jukka Akimov tiukasti vanave-

dessään. Jo vuonna 1989 tuli laaja delegaatio Suomeen tutustumaan Karjalan Sivistysseuran toimintaan. Seurassa ymmärrettiin yhteistyön mahdollisuudet ja paikan päälle Karjalaan mentiinkin tutustumaan tarkemmin avun tarpeeseen jo seuraavan vuoden keväällä. Selvää oli, että avun piti olla konkreettista, olihan rajan takana puutetta kaikesta aineellisesta. Ennen kaikkea yhteistyön pohjan loi kuitenkin yhteinen tarve karjalan kielen, kulttuurin ja esi-isien jättämän perinnön vaalimisessa.

Oma pajo -kuoro on vuonna 1989 perustetun Karjalaisen kulttuuriseuran ensimmäisiä merkittäviä saavutuksia, ka-

sallisen itsetunnon kohottaja, maita ja mantuja kiertänyt arvostettu lauluyhtye. Vuonna 1992 perustettiin Kansallisten kulttuurien keskus, josta tuli suomalaisten, karjalaisten ja vepsäläisten kohtauspaikka. Sen piiriin on sittemmin liittynyt lukuisia muita kansallisuuksia. Suomalais-ugrilainen koulu nro 52 avattiin vuonna 1994 vaalimaan näiden kolmen kielen opetusta.

Viime vuosina Karjalan Rahvahan Liitto on voimakkaasti muuttanut toimintaansa ja jalkautunut kansan pariin, mutta Karjalan kansan tulevaisuus ja kielitilanne ovat aina se tärkein asia.

Huoli kielen kehittämisestä on suuri. Samat ongelmat puhututtavat vuodesta toiseen. Niin jälleen kerran nyt, kun Rahvahan Liiton alaosastot kokoontuivat juhlien yhteydessä miettimään tulevaa. Miten saada karjalan kielelle virallinen asema Karjalan tasavallassa, miten varmistaa, että tulevatkin sukupolvet osavat karjalaa?

Kirjoittaako karjalaa kyrillisillä kirjaimilla, jotka varsinkin vanhemmalle väelle ovat tuttuja ja joita Venäjän lainsäädäntö edellyttää käytettävän virallisia kieliä kirjoitettaessa? Vai pysyäkö latinalaisissa aakkosissa, jolloin kielen kirjoitusasu on yhteinen Suomen karjalaisten kanssa ja

Petroskoissa sunnuntaisin toimineen kielipesän lapset ilahduttivat esityksellään Karjalan Rahvahan Liiton juhlaa.

Kirjailija Aleksandr Volkov esitti huolensa karjalaisten määrän jatkuvasta laskusta ja karjalankielisen opetuksen vähyydestä.

aisen rahvaan juhlintaan

jotka ovat tuttuja kaikille koulussa vieraita kieliä opiskeleville? Latinalaisilla kirjaimilla ovat tunnetut karjalaiset kirjailijat kirjoittaneet ja niillä on oppikirjoja kirjoitettu. Oppikirjoista ja kirjallisuudesta on pulaa, oppituntien viikoittainen määrä koulussa on vähäinen. Miten koululaitos voi tukea kielen oppimista?

Liittoa vaivaa jäsenkato ja ikääntyminen; jäsenmäärä on noin 150, jäsenmaksua ei kerätä ja vanhimmat jäsenet ovat ylittäneen 80 vuoden iän. Kaikki liiton jäsenet eivät osaa karjalaa, mutta sillä ei ole väliä, tärkeää on, että ymmärtää karjalaisuuden merkityksen. Alaosastot ovat irrottautuneet emojärjestöstä vauhdilla, yhtenä pontimena mahdollisuus itsenäisinä kansalaisjärjestöinä hakea valtion avustuksia. Uusiakin yhdistyksiä on perustettu, nykyisin kaikkiaan parikymmentä järjestöä toimii karjalan kielen ja kulttuurin edistämiseksi.

Jelena Migunova halusi luopua tehtävästään Liiton johdossa. ”Väzyin,” toteaa Jelena syistänsä. Kolme vuotta liiton johdossa, työ Oma Mua -lehden toimittajana ja kotona kaksi pientä lasta ovat vaativa yhdistelmä. Jelena jatkaa kuitenkin liiton hallituksen jäsenenä ja projektien suun-

Oma pajo -kuoro sulatti sydämet laulullaan heti juhlapaikan aulassa kajauttamalla upeasti rakkaimmat laulunsa tervehdyksenä liiton 25-vuotisjuhliin saapuvalla yleisölle.

nittelijana. Ne tulivat hänelle vuosien varrella tutuiksi.

Jelenan puheenjohtajuuden aikana liitto loi uusia toimintamuotoja ja pyrki tavoittamaan nuoria. Karjalan kieltä ja kulttuuria tehtiin näkyväksi tasavallassa, ministeriöissä ja virastoissa. Lisäksi kaduilla kyseltiin karjalan kielen taitoa, järjestettiin kielikursseja ja pienten lasten sunnuntaikielipesiä, levitettiin kyykän pelaamista ympäri Karjalaa.

- Neidizes tulou hyvä piälikkö, totesi Jelena Migunova uudesta puheenjohtajasta, Natalja Vorobeista - tai vialalaisittain Natto Varpunista.

Natto sanoo olevansa ”karjalaini, vialaini, vaikka miula ei ole Vienašša juurie”. Kotona puhuttiin valkovenäjää, mummolassa kuunneltiin karjalan ja suomenkielisiä ohjelmia, vaikka ei niitä ymmärrettykään. Monikulttuuriseksi määrittelemästään kodista Natto päätyi opiskelemaan karjalaa ja vepsää ja on ollut

jo runsaat kymmenen vuotta Karjalan television kansalliskielisessä toimituksessa.

Viestit Karjala -kanavalla (VK) Youtubessa levitettävät jutut ovat tulleet tutuksi suomalaisillekin. Liitto on Nattolle tuttu, viimeiset kolme vuotta hän on ollut sen hallituksen jäsen, jonka vastuulla ovat Paginkanzukluuba ja Sivistysseuran aloitteesta käynnistynyt Viisasten kerhotoiminta.

- Miula karjalan kieli ta karjalaini kulttuuri ollah OMAT, suurilla kirjaimilla. Niiden puolesta Natto Varpuni jatkaa edeltäjien viitoittamalla tiellä puheenjohtajana.

Rahvahan Liiton hallitus muuttui kerralla reippaasti, neljä jäsentä jättäytyi pois toiminnasta, kaksi heistä on erityisesti Sivistysseuran pitkäaikaisia tuttuja: vialan kielen opettaja Valentina Karakina ja toimittaja Natalja Sinitskaja päättivät antaa uusille vastuunkantajille tilaa. Tulokkaat edustavat nuorta polvea, mutta myös jatkuvuutta: Valentinan pojan Jevgeni Karakinin kautta säilyy yhteys vialankarjalan kehittämiseen, nuori mieshän opettaa vialaa niin yliopistossa kuin kursseilla.

Tuulahduksen menneestä juhlaan toi Kirjailijaliiton edustajana karjalainen runoilija Aleksandr Volkov, joka aikoinaan on toiminut Karjalan Rahvahan Liiton puheenjohtajanakin. Pitkässä, pääosin venäjänkielisessä puheessaan - tavoitteena, että karjalaa taitamattomille menisi viesti perille - Volkov esitti huolensa karjalaisten määrän jatkuvasta laskusta, karjalankielisen kirjallisuuden opetuksen vähäisyydestä ja uhista, jotka liittyvät kielen kuolemaan. Volkov pohdi erilaisia ratkaisuja tilanteen parantamiseksi ja puhui muun muassa Suomen kaksikielisistä kunnista.

Essoilasta kotoisin oleva, hiljattain Karjalan tasavallan kansankirjailijan arvonimen saanut runoilija kirjoittaa karjalan livvin murteella, mutta myös venäjäksi, josta on myös paljon kääntänyt tekstejä karjalaksi.

Erilaisia tilaisuuksia tulee hänen mukaansa järjestää karjalan kielen edistämiseksi. Volkov puhui myös kansallisten piirien perustamisen puolesta, edellyttäen, että niille myönnettäisiin taloudellista omavaraisuutta edistäviä oikeuksia.

EEVA-KAISA LINNA

Natto Varpuni oppi karjalan yliopistossa

••• Olen karjalaini, vionalaini, vaikka miula ei ole Vienašša juurie. Mie en ole šyntyn karjalaisešša kyläššä, enkä ole paissun karjalakši lapšena ollešša. Tuaton puolelta miula on valkovenäläiset juuret, ämmö pakasi valkovenäjäjä. Meijän pereheššä konšana ei paistu šiitä, jotta yksi kanša on hyvä, a toini on paha, yksi kieli on meijän, a toini on vieraš. Ei šemmoista ollun.

Kun olin pikkaraisena lapšena, ušein olin ämmöläššä. Ämmöllä pirtin šeinällä oli ratijo. Muissan, jotta šieltä ušein kuulu karjalan tai šuomenkielisiä ohjelmie. Kun kanšalliskielini ohjelma alko, ämmö ei šammuttan ratijuo. Hiän kuunteli niitä ohjelmie, vaikka ei maltan yhtäkänä šanua karjalakši. Mieki hänen kera yhteššä kuuntelin niitä. Ratijo meilä aina pakasi.

Šanosin näin: mie kašvoin monikulttuurisešša pereheššä, missä valkovenäläiset tavat mukavuttih paikalliseh kulttuurih. Meilä stolalla aina oli šijan läškie ta muuta rašvaišta valkovenäläistä ruokua, a ympärä oli karjalaini luonto, karjalaiset maiselmat ta kašvot.

Konša mie piätin lähtie opaštumah Petroskoin yliopiston karjalan ta vepšän kielen laitokšella, kenkänä pereheššä ei šanon mitänä vaštah. Opaššu vain! Šillä aikua mie en ni vovse ajatellun, jotta täštä tulou miun elämäntapa. Nyt kun kačon näitä šeikkoja, ičeki mietin, jotta mi vaikutti miun oman ammatin valintah, miksi miušta tuli karjalaini, miksi miula karjalaini kulttuuri on oma - en

voi vaššata täh kyšymykšeh, en tiijä, miksi näin on.

Miula še kaikki miellyttäy! Miula karjalan kieli ta karjalaini kulttuuri ollah OMAT (juštih šuurilla kirjaimilla). Vuuvvennu 2003 yliopiston piätettyö tulin ruatoh Karjalan televisijoh. Niin ni ruan jo enämmän 10 vuotta Karjalan televisijon kanšalliskieliseššä toimituksešša. Karjalašša milma nyt jo monet tiijetäh ta mieki tiijän rahvašta, tiijän mitein kylissä eletäh, mi huolettau rahvašta.

Mie šuva en käyvä Vienašša ta aina lähen šinne hyvällä mielellä. Rikeneh käynti Kalevalan laulumailla, missä mie pitän aikua kuuntelen ta pakajan kieltä, niin vaikuttau miuh, jotta šiitä miula unetki ollah karjalankieliset! Miušta še on paraš merkki šiitä, jotta mie nyt jo omakšuin kielen.

Monet tietomiehet šanotah, jotta još kieli kuolou, ni kuolou kanšaki. Mie olen šamua mieltä heijän kera. Omissa TV-ohjelmissa ta arkielämäššäki kerron karjalaisilla ta muillaki, kuin kaunis on karjalan kieli, kuin rikaš on karjalaini kulttuuri, kuin mukava on ukeltuo karjalaisien elämäh ta elyä šiitä elämyä. Varmašti tämän

vuokši, jotta olen niin poikkoi karjalaini, kolme vuotta takaperin miut valittih Karjalan Rahvahan Liiton johtokunnan jäšenekši, a nyt - johtokunnan johtajakši. Še on tosi šuuri kunnivo ta šamalla i šuuri vaštuo.

Mie jatan šuurien ristikanšojen ruatuo - Pekka Zaikovin, Vieno Kettusen, Aleksandr Volkovin, Natalia Sinitstkajan ta monien muijen ruatuo. Tahon šanuo vielä šuuret passipot miun karjalan kielen enšimmäisellä opaštajalla, vionalaisella Valentina Karakinalla. Tämä nerokaš opaštaja, oman muan ta oman kielen šuvaččija šai miut karjalan kielen puoleh. Valentina Ivanovna ylen makiešti ta kaunehešti pakajau karjalakši, äijän tietäy karjalaisien tavoista ta perintehistä. Hiän aina tulou apuh, konša mie epyälen, šoitah hänellä ta kyšyn, jotta mi karjalaini šana paremmin paššuu täh virkkeheh!

Karjalan kielen šäilyttämini on tärkein tärkeimmistä hommista. Myö, KRL:n johtokunta, jatamma ta kannatamma niitä laitokšie ta projektija, mitä oli kekšitty ta kannatettu ennein meitä, jatamma yhteisruatuo piiriošaštujen kera, kirjutamma ta toteutamma uušie projektija karjalan kielen šäilyttämisekši ta kehittämisekši, kuot't' elemma šuaha karjalaisien puoleh venäjänkielistäki rahvašta.

Miušta on ylen tärkie kertuo karjalaisista kaikilla rahvahilla, ket eletäh Karjalašša. Ei pie ujoššella ta paissa karjalakši vain oman karjalaispirtin šiämeššä, pitäy pihalla lähtie ta ylpienä šanuo muilla kanšoilla "TERVEH"!

Anna venäläiset, valkovenäläiset, ukrainalaiset, tatarit ta muutki tiijetäh ta kunnivoitetah karjalaisie tai opaššutah karjalan kieltä.

NATTO VARPUNI

Natto Varpuni eli Natalja Vorobei päätyi opiskelemaan karjalaa ja vepšää ja on työskennellyt jo runsaat kymmenen vuotta Karjalan television kansalliskielisessä toimituksessa. Kuva Sirpa Mänty

Kyläläiset rakensivat tsasounan Jyrkilään

Tsasounan ikkunasta näkyy kivinen risti. Kuva Eeva-Kaisa Linna

Aunuksen Karjalassa sijaitseva Jyrkilän tsasouna on nyt valmis ja vihitty käyttöön toukokuun lopulla pidetyssä praasniekassa. Kuva Pekka Vaara

••• ”Poiketkaa Jyrkilään, vain on muutama kilometri sivuun tieltä, jota ajatte kotiin mennessänne. Äidillä on avain, soitan hänelle, näyttää teille uuden tsasounamme, joka vihitään käyttöön ensi sunnuntaina. Tulee kyliä kiertävä pappi sinne Vieljärveltä.”

Tunnetun toimittajan Olga Ognevan ei tarvinnut monta kertaa meitä Karjalan Rahvahan Liiton 25-vuotisjuhlilta palaajia kehottaa. Pitäähän tsasouna nähdä, oli jo päätetty pistäytyä ihan vieressä Kinnermäellä katsastamassa Karjalan kielen kodin työmaata, samallahan se menee!

Jyrkilän kylällä on ikää yli 500 vuotta. Neuvostoaikana valtaisalla kolhoosialueella riitti asukkaita. Oli posti, kauppa ja koulu, konekeskus. Pellot kasvoivat heinää lehmillä. Kylää vastapäätä Vieljärven Suuressa saareissa vasikat ja lampaat viettivät kesänsä.

Sodan liekit hävittivät kylän. Sen kaksi

tsasounaa tuhoutuivat, yksi järven rannasta kylän laidalta, toinen vanhalla kalmismaalta.

Nykyisin Jyrkilässä elää vakituiseen 40 henkeä ja kaksi koiraa. Kesällä on väkeä enemmän, kun kyläläiset palaavat karjalaiseen järvimaisemaan omille juurilleen.

Pyhättöä vailla olevat kyläläiset tekivät muutama vuosi sitten päätöksen tsasounan rakentamisesta. Ajatus oli Olga Ognevan. Paikka valittiin kahden entisen tsasounan välimaastosta, kalmismaan viereltä. Kalmoilla käydessä voisi samalla käväistä tsasounassa. Valtiolta ei herunut ruplaakaan rahaa, kaikki kerättiin itse

kyläpraasniekoissa nykyisiltä ja entisiltä asukkailta sekä heidän jälkeisiltään ja tekemällä ainutlaatuisia Jyrkilä-aiheisia muistoesineitä, kuten seinäkalentereita.

Eläkeläisten pussin suulla käytiin tiuhaan tahtiin. Rakennushanke yhdisti nykyisiä ja entisiä jyrkiläläisiä, joita kotikylä vetää puoleensa.

Kivijalka valettiin syksyllä 2012, paikalliset miehet tekivät työt. Puut kaadettiin ja hirret salvettiin seuraavana talvena, pystytettiin seinät ja nostettiin katto syksyllä. Kaikki, myös leikkauksin koristetut tuulilaudat ja sisätyöt hoidettiin omin voimin. Suuren työn tekivät neljä vieljärveläistä kirvesmiestä, kolme Voronovin veljestä ja eräs Rybnikov. Ikonit tilattiin muualta, Moskovan läheltä, koska niihin ei ollut maalareita omasta takaa.

Tsasounan alueelle oli pystytetty puinen risti vuonna 2006. Se siirrettiin sittemmin vanhalle kalmismaalle tuuheiden kuusien katveeseen. Uusi, jyrkevä ja kivinen risti pystytettiin kesällä 2013 ja siunattiin Iljanpäivänä.

Nyt tsasouna on valmis ja vihitty käyttöön toukokuun lopulla pidetyssä praasniekassa.

EEVA-KAISA LINNA

Tie Vienaan Symposium – Ihminen ja myytti

Aika: 23. – 24.8.2014

Paikka: Kuusamo-opisto, Juhlasali Kitkantie 35 93600 Kuusamo

Lauantai 23.8.

11.00-12.00 Lounas (7 €)

12.00-12.15 Tilaisuuden avaus

Karjalan Sivistysseuran puheenjohtaja Eeva-Kaisa Linna

12.15-13.00 Vienalainen heimopäällikkö

Ahma A.W. Ervastin kuvaamana

Karjalan Sivistysseuran varapuheenjohtaja Pekka Vaara

13.00-13.45 Ahman maisema – Vienanmeren, Jäämeren ja Kainuunmeren alue

1500-luvulla

FL Jouni Alavuotunki

13.45-14.15 Päiväkahvi (3 €)

14.15-15.00 Santra Remsujeva – perinteen-taitaja vailla vertaa

Juminkeko säätiön puheenjohtaja Markku Nieminen

15.15-16.00 Santra ja Puhuvat puut

Miia Tervon ohjaama dokumentti Santra Remsujevasta

16.00-17.00 Päivällinen (10 €)

18.15-19.00 Kalevalaista luontoa

Dosentti Reijo Heikkinen ja Luonnonkuvajaa- ja Hannu Hautala

19.30-21.00 Iltatilaisuus Hannu Hautala luontokuvakeskuksessa

Kuusamolaista musiikkia ja luontovalokuvia

Buffet (10 €)

Sunnuntai 24.8.

10.00-10.45 Rokatsu, Hyväntekijä ja sissipäällikkö

Yliopistonopettaja Helena Lonkila

10.45-11.30 Iivo Paavonpoika Ahava – Vapaussoturin lyhyt elämä

Ekonomi Paavo Ahava

11.30-12.30 Lounas (7 €)

12.30-13.15 Jaakko Rugojev – Karjalan omatunto

Markku Nieminen

13.15-14.00 Lasse Naukkarisen dokumentti, 1 osa (41 min) elokuvasarjasta

Sukupolvien muisti (1984), keskushenkilönä Jaakko Rugojev

14.00-14.30 Paneelikeskustelu ihmisistä myyttien takana ja myyteistä historian ku-

vastajina

Pj, dosentti Seija Jalagin

14.30- Päätöskahvit (3 €)

Lisätiedot, majoitusvaraukset ja aterialiput

Kuusamo-opisto

Saila Nevala

(050) 444 1157

opisto@kuusamo.fi

www.kuusamo-opisto.fi

HALLITUKSEN UUTISET

Terveisii Petroskoista

Karjalan Rahvan Liiton 25-vuotisjuhlan yhteyteen sovitetiin tapaamisia Sivistysseuran pitkäaikaisten yhteistyökumppaneiden kanssa. Puheenjohtaja Eeva-Kaisa Linnan kanssa matkasivat seuran kunniajäsen Ilmari Homanen sekä Jukka Akimov ja hallituksen jäsenet Pekka Vaara ja Markku Pottonen.

Opetusministeri Aleksandr Morozovin ja hänen virkamiestensä sekä opettajien täydennyskoulutuslaitoksen sekä suomalais-ugrilaisen koulun edustajien kanssa käydyssä keskustelussa nousivat keskeisesti esiin opetuksen kehittämiseen ja opettajien kouluttamiseen liittyvät kysymykset. Ministeri ilmaisi tyytyväisyytensä menneeseen vuoteen, jolloin yhteistyön muotoja uudistettiin ja painopiste siirtyi erityisesti opettajien kehittämiseen.

Kulttuuriministeri Jelena Bogdanova esitti ajatuksia vuoteen 2020, jolloin Karjalan tasavalta täyttää sata vuotta. Tavoitteena on esimerkiksi tuottaa tuohon ajankohtaan aiempaa enemmän karjalankielisiä ohjelmia.

Ministeri esitti tyytyväisyytensä uudesta yhteistyöstä Lohjan kaupungin taiteen perusopetusta antavien oppilaitosten kanssa. Tämän yhteistyön puitteissa kuusi nuorta musiikin ja kuvataiteiden opiskelijaa sekä kaksi opettajaa vietti viikon kesäkuussa Lohjalla taideleirillä. Vastavierailu on odotettavissa 2015 Lohjalta Petroskoihin.

Tapaamisissa Kansallisten kulttuurien keskuksen, Kansallisarkiston sekä Kielen, kulttuurin ja historian instituutin kanssa edistettiin aikaisemmin käynnistettyjen hankkeiden kehittämistä sekä suunniteltiin uusia. Esimerkiksi Kansallisarkiston kanssa keskusteltiin toiminnasta ja sukututkijoille suunnattavasta workshopista vuonna 2015. Suunnitteilla on Sivistysseuran nettisivujen kautta kertoa niin Petroskoissa kuin Arkangelissa sijaitsevien arkistojen kattavuudesta sekä tavasta, jolla sukutietoihin liittyviä tietopyyntöjä tulee laatia ja miten niihin liittyvät maksut voidaan hoitaa.

Periodika-kustantamon uusi johtaja

Periodika-kustantamon uusi johtaja Aleksei Makarov (vas.) esitteli kustantamon organisaatiota ja luovutti Jukka Akimoville kunniakirjan viime vuonna julkaistusta Karjalan Sivistysseuran historiikista. Ilmari Homanen kuuntelee.

Aleksei Makarov hahmotteli organisaationsa tulevaisuutta laajasti kansankieliä edistävänä resurssikeskuksena. Makarovin tavoitteena on vahvistaa kustantamon resursseja yhteistyössä kansallisuksien politiikan ministeriön kanssa.

Periodika-vierailun yhteydessä Jukka Akimoville ojennettiin kunniakirja kirjoittamastaan Karjalan Sivistysseuran liivinkielisestä 100-vuotishistoriikista. Karjalan tasavallassa jaetaan vuosittain palkintoja edellisen vuoden aikana julkaistuista kirjoista. Akimoville myönnetty tunnustus jaettiin kansalliskielillä julkaistujen kirjojen sarjassa.

Laukunkantajat

K E S Ä K U U 2 0 1 4

Mieli kaiken ratkaisee

Jukka A. Akimov eli Akilan Miikulan Olesan poigu Ivan syntyi Tulemajärvellä Kolatselän kylässä. Hän kävi Kolatselän suomenkielistä koulua, mikä loi pohjaa hänen toiminnalleen karjalaisen ja suomalaisen kulttuurin yhteyshenkilönä. Jukka Akimov on opiskellut Petroskoin rakennusarkkitehtonisessa opistossa ja rakentanut Petroskoita. Myöhemmät suomen kielen ja kirjallisuuden opinnot Petroskoin yliopistossa johtivat hänen tienensä Karjalan radion suomenkieliseen toimitukseen.

Akimov aloitti radiossa ensimmäisten karjalankielisten ohjelmien toimittamisen ja työskenteli sen jälkeen erilaisissa tehtävissä Karjalan radio- ja tv-maailmassa. Uraan mahtui kolme vuotta Neuvostoliiton Helsingin suurlähetystössä 1970-luvulla. Jukka ja uhtualaisjuurinen Eeva-Kaisa Linna matkasivat yhdessä Karjalan Rahvahan Liiton 25-vuotisjuhlille toukokuussa.

EKL Urasi on ollut monipuolinen ja siihen näyttää aina liittyneen Karjalan, karjalaisuuden ja rajat ylittävän yhteistyön kehittäminen ja edistäminen, usein kirjoitetun tai puhutun sanan voimalla. Olet osallistunut aktiivisesti myös Karjalan Rahvahan Liiton (KRL) toimintaan jo sen perustamisvaiheessa ja olet ollut mukana karjalaisten keräyhön alkuvaiheissa. Näinä vuosikymmeninä moni asia on muuttunut. Sinä, karjalaisten valistaja ja olojen kohentaja, mihin suuntaan ollaan menossa?

JA Mielestäni karjalaisuus on katoamassa huolimatta kaikesta siitä, mitä vuosikymmenten aikana on tehty. Karjalan kielen kehittäjät ja puhujat ovat nykyisin kielen opiskelijoita. Opetus yliopistossa alkoi 1991, ja valmistuneita on nyt vajaa 300 henkilöä. Kovin vähän. Vuoden 1989 väestönlaskennassa karjalaisia oli noin 90 000, Neuvostoliiton aikana heidän määränsä supistui kaikkiaan noin 6 000 hengellä 50 vuoden aikana. Viimeisten tilastojen mukaan karjalan puhujia on enää 45 500 ja heistä korkeintaan neljäsosa on aktiivisia kielen käyttäjiä. Viimeisten 25 vuoden kuluessa karjalaisten määrä on supistunut noin puoleen.

EKL Kenelläkään ei ole vastausta siihen, miksi näin on tapahtunut. Karjalaisuuden aktivoimiseksi on tehty paljon. On lehti, kielenopetusta, sähköiset mediat, teatteri, aktiivisia kansalaisjärjestöjä ja kaikista toimista huolimatta karjalaisten määrä vähenee. Osa katoaa ehkä väestönlaskennassa.

Ivan alias Jukka Akimov ja Eeva-Kaisa Linna

JA Jokaisella on oma mieli ja oma käsitys karjalaisuudesta. Etualalla pitäisi olla mieli ja sitten vasta kieli. Karjalaistenhan pitäisi olla onnellinen kansa, koska ovat saaneet vaikutteita idästä ja lännestä. Kielen opetus Karjalassa voisi olla tehokkaampaa, oppimistulokset kouluissa eivät yllä korkealle ja kielipesien opetusta rajoittavat määräykset pesäkielen osuudesta eivät tue aktiivista kielen oppimista. Venäläinen ympäristö hallitsee. Slaavilaisvaikutus on niin vahva, ettei karjalaisuus säily.

EKL Karjalankielisessä mediassa eli Oma Mua-lehdessä, radiossa ja televisiossa hallitaan kieli hyvin. Tämän vuoden alusta lehdessä kielen murteet ovat rinnakkain ja sujuvasti tuntuvat ihmiset niitä lukevan. Tosin radiossa ja televisiossa karjalankielisten lähetysten osuus päivittäin on vähäinen ja ympärillä pauhaa monta radioasemaa venäjäksi.

JA Karjalan kielen kautta karjalaisuutta jatketaan, mutta jos ei opeteta karjalaisuutta eikä Karjalan historiaa, ei nuoriso opi tuntemaan omaa Karjalan menneisyyttä. Karjalaisuudesta ei ole venäjäksi kirjoitettua aineistoa, jota voitaisiin käyttää opetusmateriaalina.

Yli 80 vuotta ilmestyneen Carelia-lehden ilmestymiskertojen supistaminen kahteen, vuosittain aiemman kuuden sijaan, huolettaa. Lehden avulla ovat tulleet tunnetuksi kaikki karjalaiset kirjailijat. Se on ollut karjalaisuuden tukipylväs. Puhdasta karjalaisista korkeakulttuuria ei enää ole. Eipä ole kirjallisuuttakaan, jossa asiaa olisi kriittisesti tarkasteltu.

EKL KRL, alun perin Karjalan kulttuuriseurana perustettu, joka nyt on toiminut 25 vuotta, on ollut hyödyksi Karjalan kansalle ja karjalan kielen opetukselle.

JA Alussa olivat toiveet ja tavoitteet hyvinkin korkealla. Onhan paljon saatukin aikaan, alkajaisiksi perustettiin korkeatasoinen Oma Pajo -kuoro, jota kovin arvostetaan. Syntyi myös kansallisten kulttuurien keskus, jossa olivat alun perin mukana suomalaiset, karjalaiset ja vepsäläiset, nykyisin jo runsaat 20 kansallisuutta. Niitä yhdistävät kuorotoiminta ja amatööritaide sekä yhteiset esiintymiset, jotta olisi kansallisuuksien välistä yhteistoimintaa.

Kirjailija Jaakko Rugojev aikoinaan sanoi, että vapaasti saa tanssia ja laulaa. Ensimmäisessä kansallisessa keräyhössä vuonna 1991 mielet olivat korkealla, karjalaisessa liikkeessä oli vauhtia, haluttiin osallistua Karjalan tasavallan hallituksen toimintaan ja edistää voimakkaasti eri kansallisuuksien asioita. Kun tämä ei onnistunut, jäljelle jäivät tanssi ja laulu.

Tällä palstalla keskustellaan Sivistysseuraa lähellä olevista aiheista.

Kesän menovinkit

Kesäkuu

• **24.–28.6.2014** Karjalan kielen (vianan) ja kulttuurin kurssi Kuusamo-opistolla Kuusamossa.

Opettajina Olga Karlova ja Valentina Karakina. Lisätiedot: Kuusamo-opisto.

• **29.6.–4.7.2014** Suomalais-ugrilaisten Laučat-telttaleiri Kinnermäellä ja Vieljärvellä.

Noin 150 nuorta Suomesta, Venäjältä ja Virosta pohtii yhteisiä asioita.

• **29.6.–4.7.2014** Karjalan kielen (livvin) ja kulttuurin kurssi Pohjois-Karjalassa Nurmeksessa Hyvärilän Matkailu- ja nuorisokeskuksessa.

Opettajina Olga Žarinova ja Nadja Bukina. Lisätiedot: www.karjalanliitto.fi.

• **30.6.2014** Taivalkosken praasniekka Jalavan Kaupakartanon Hilvanan puolella.

Lisätiedot: Oulun ort. srk. 044 511 5741, Anja Suvanto, 040 585 5138 tai Kerttu Nurmela, 040 571 5541.

Heinäkuu

• **2.–6.7.2014** Sommelo-musiikkijuhlat Kainuussa ja Vianan Karjalassa.

Lisätiedot: www.sommelo.net/fi/ohjelma.

• **3.–6.7.2014** Suojärven Pitäjöseura ry:n perinteinen kesämatka Suojärvelle.

Lisätiedot: matti.tikkunen(at)gmail.com tai puh. 0440 999 094.

• **12.7.2014** Petrun päivän kyläjuhla Uhtualla.

• **14.7.2014** alkaen Karjalaisia henkilökuvia -sarja Nurmeksien Haikola-talossa.

Aiheina mm. kauppias Maria Kinos. Lisätiedot: www.haikolantalo.fi/ohjelmat.

• **15.7.2014** 15. kirjallisuusfestivaali Uhtua/Haikola, Karjalan tasavalta.

• **18.–19.7.2014** Suomalais-ugrilaisen keittiön festivaali, Bygy, Udmurtia.

Lisätiedot: www.uralic.org.

• **23.–27.7.2014** Matka Tverin Karjalaan.

Lisätiedot: Suomi-Venäjä-Seuran Kotkan osasto, Ella Kainulainen puolisonsa Olli Muinosen kanssa. olli.muinonen(at)kymp.net / 040 745 6769.

• **26.7.2014** Kyykän Bomba-turnaus Nurmeksessa. Nurmeksien keskusurheilukenttä alkaen klo 10.00.

• **31.7.–3.8.2014** Iljan-päivän praasniekkamatka Vuokkiniemeen.

Lisätiedot: www.vuokkiniemi.net.

Elokuu

• **2.–6.8.2014** Folklore-juhla ja käsityömessut Jyskjärvellä.

• **3.8.2014** Pudasjärven praasniekka Aittojärven koululla.

Lisätiedot: Oulun ort. srk. 044 511 5741 tai Anja Suvanto 040 585 5138.

• **10.8.2014** Marja Makovei -praasniekka Vuonnisissa.

Lisätiedot: www.voinitsa.ru.

• **23.8.2014** Pokkojuhla Venehjärvellä.

Lisätiedot: Sukuseura Lesonen ry, sari.heimonen(at)gmail.com tai puh. 044 567 1943.

• **23.–24.8.2014** Tie Viaan -symposium Kuusamo-opistolla Kuusamossa. Lisätiedot: Kuusamo-opisto.

Teema: Ihminen ja myytti – vienalaisia henkilökuvia.

• **28.–31.8.2014** Jyskjärven praasniekka.

• **30.8.2014** Haukkasaaren Pottosten ja Omelien Pänttösten yhteinen sukutapaaminen Helsingissä.

Ortodoksinen Kulttuurikeskus Sofia, Kallvikinniementie 35. Lisätiedot: Heikki Palaskari puh. 0400 411 361 heikki.palaskari(at)pp.inet.fi tai Martti Pottonen puh. 0500 445 472 martti.pottonen(at)welho.com.

• **30.8.2014** Pohjois-Viena-seuran kesäretki Pudasjärvelle, Pintamon Itäperälle.

Ilm. viim. ma 25.8. Lisätiedot: Aune Loukusa, 0400 924 224 tai Anja Suvanto, 040 585 5138.

Syyskuu

• **6.9.2014** Maikkulan praasniekka, Maikkulanrinne 42, Oulu.

Lisätiedot: Oulun ort. srk. 044 511 574, Anja Suvanto 040 585 5138 tai Kerttu Nurmela, 040 571 5541.

• **30.9.–1.10.2014** XV Suomalais-venäläinen kulttuurifoorumi Oulussa.

Lisätiedot: http://www.kultforum.org

• **Syyskuun loppupuolelle** on suunnitteilla omakustanteinen taideviikonloppu.

Lisätiedot: Pirjo Haurinen, 040 529 1626 tai pirhau@gmail.com tai Martti Valkonen, 040 773 8552 tai martti.valkonen(at)pp2.inet.fi.

Karjalan Heimo -lehti ei vastaa mahdollisista muutoksista kesäohjelmassa.